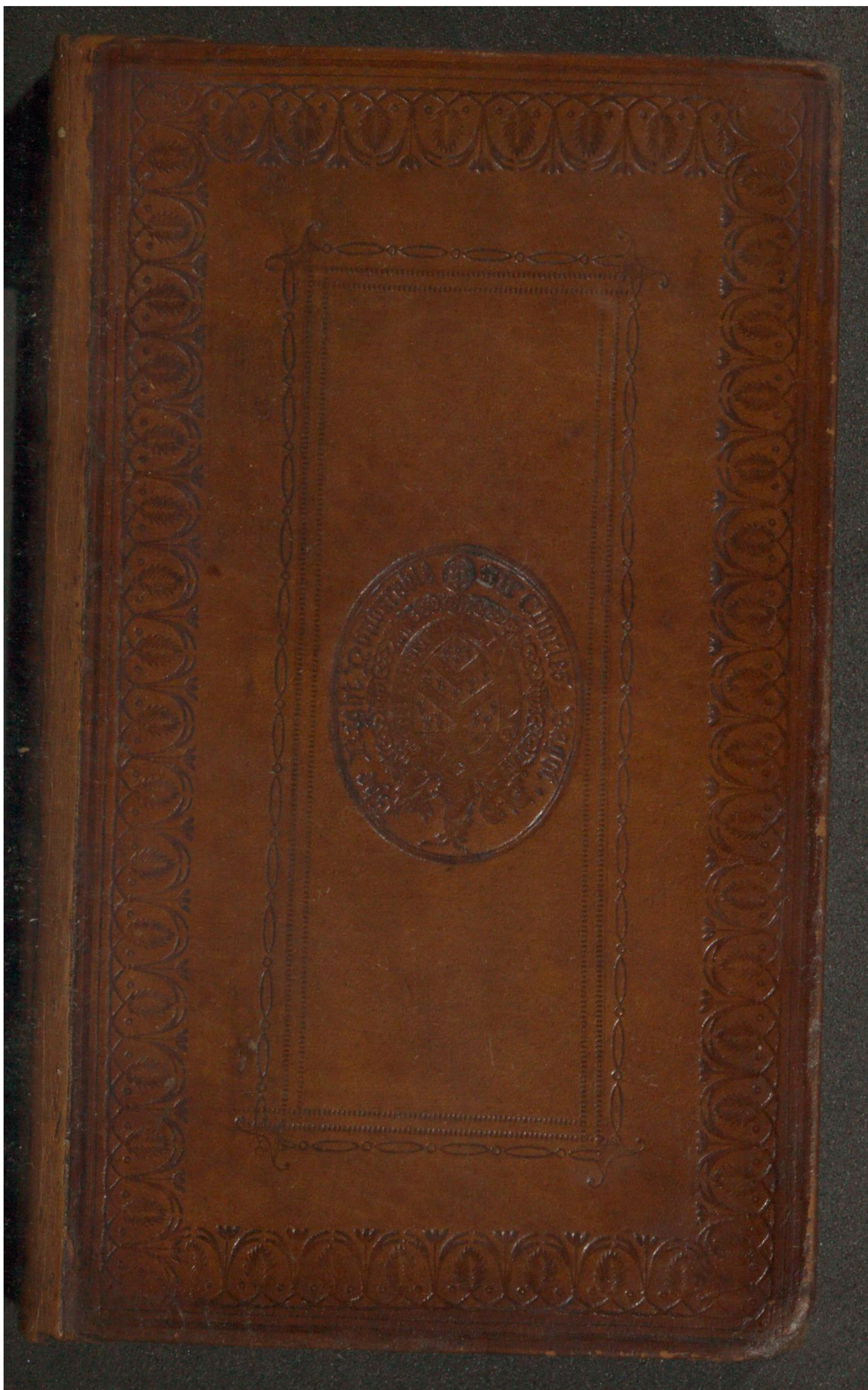
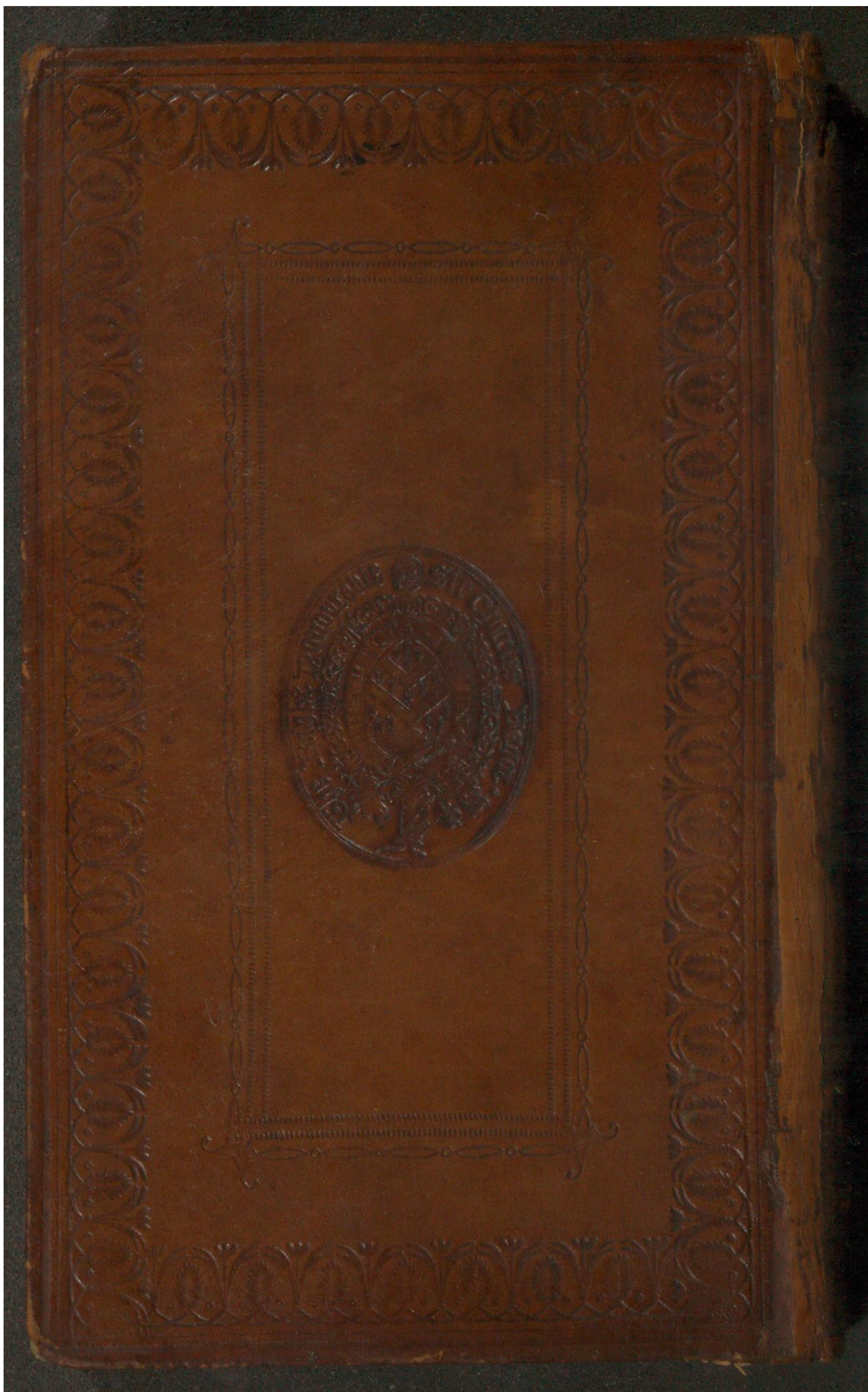

NEBULO
NEBULONUM
1620

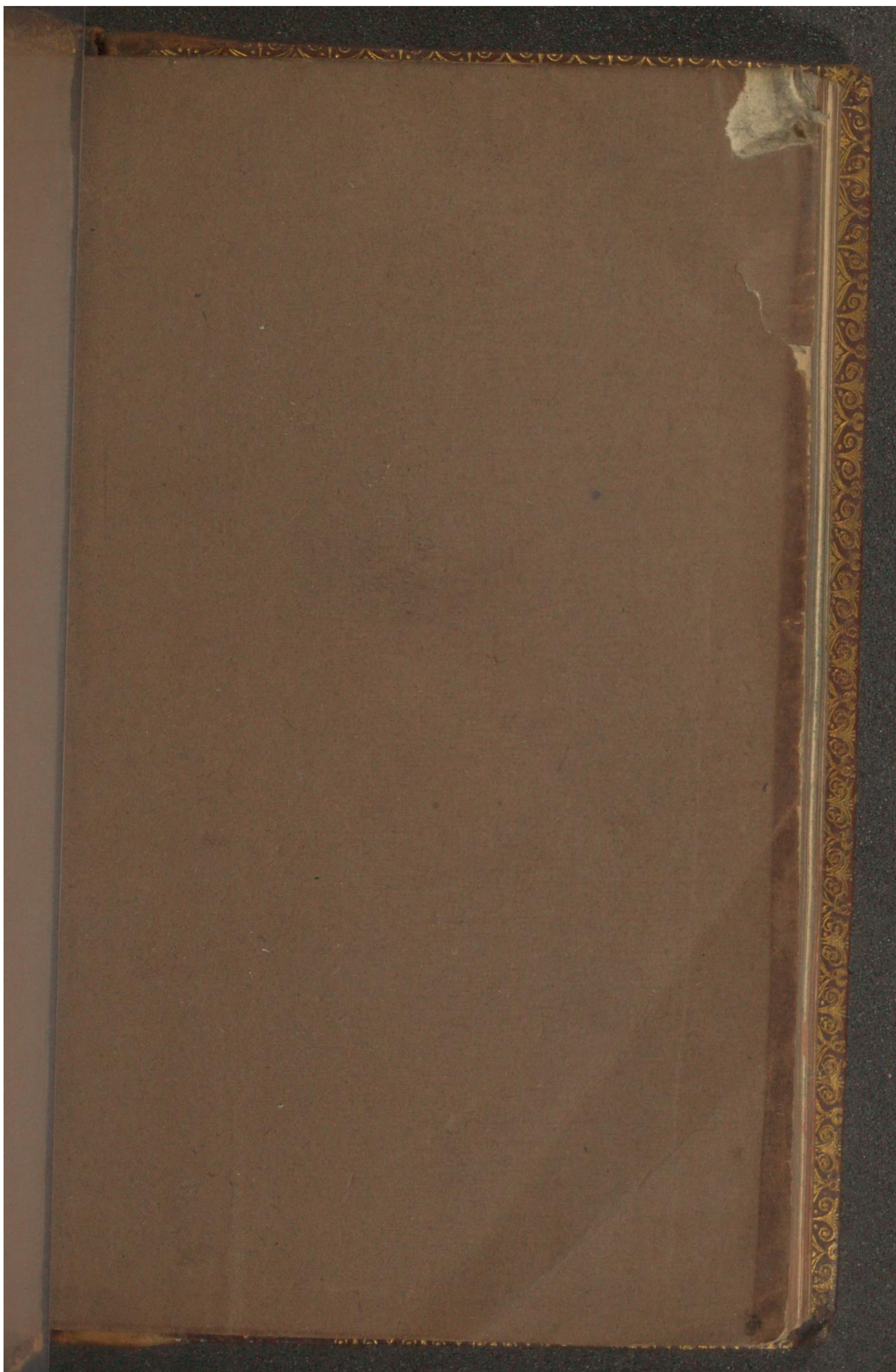

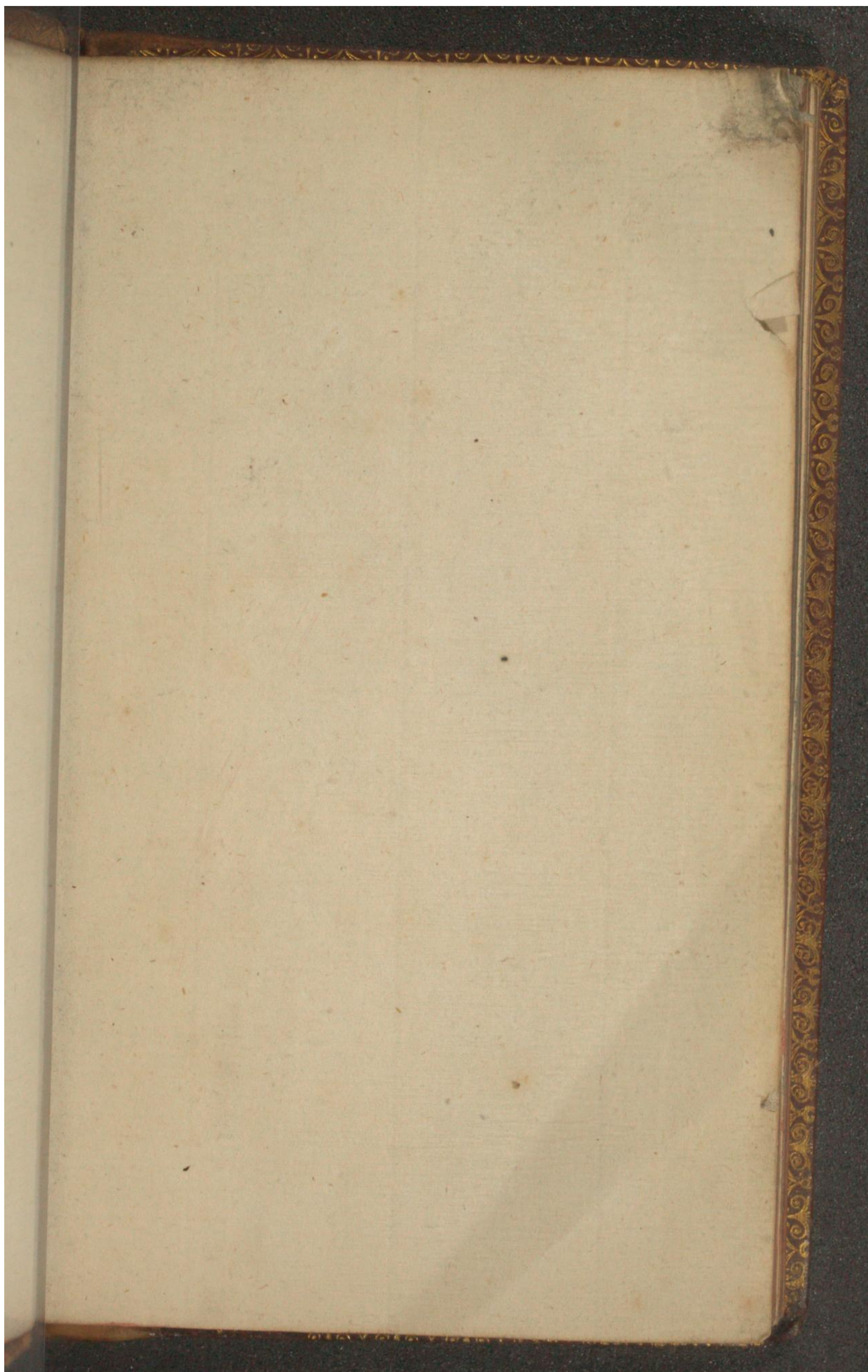

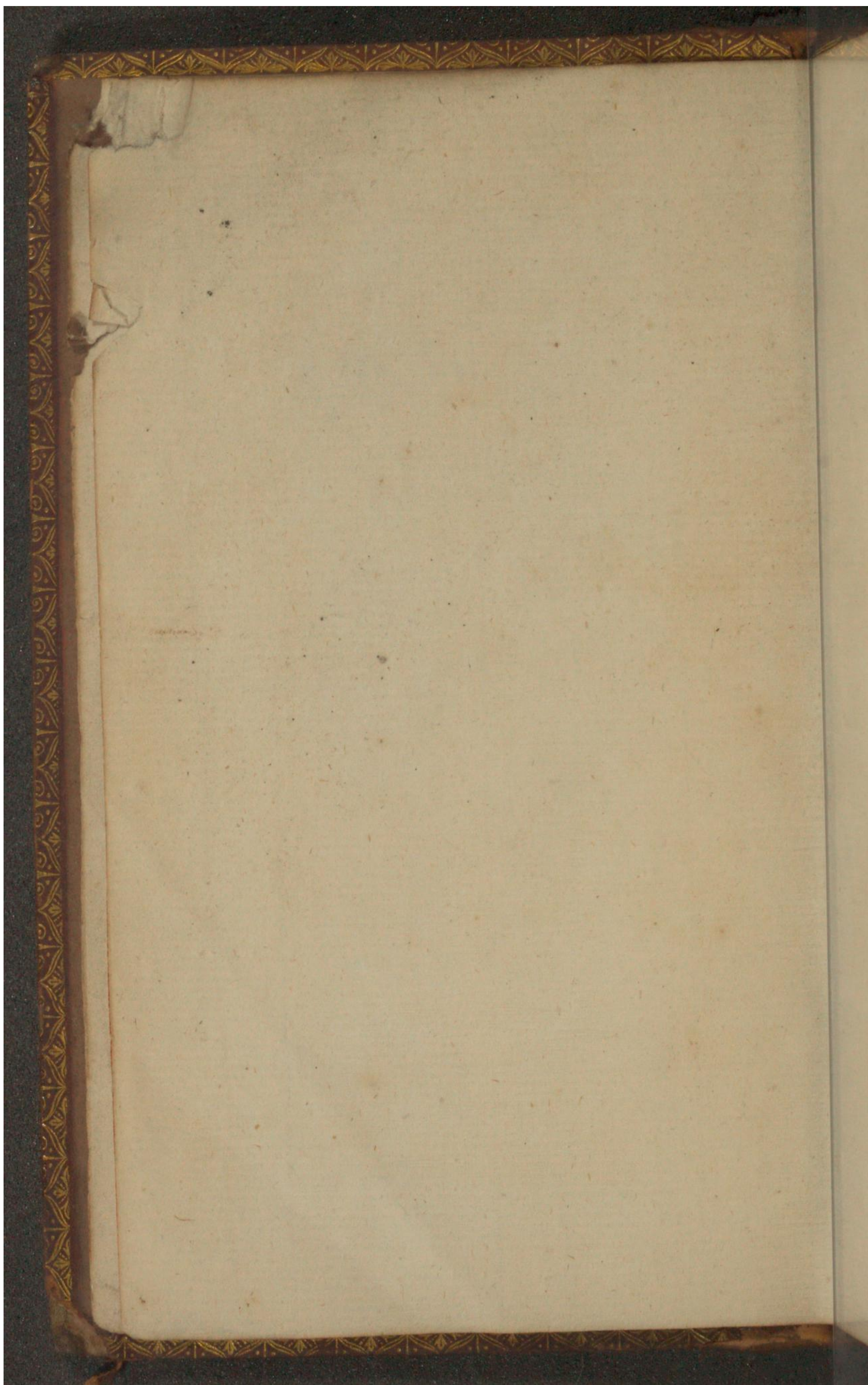

RALPH SNEYD

MURNER, T.

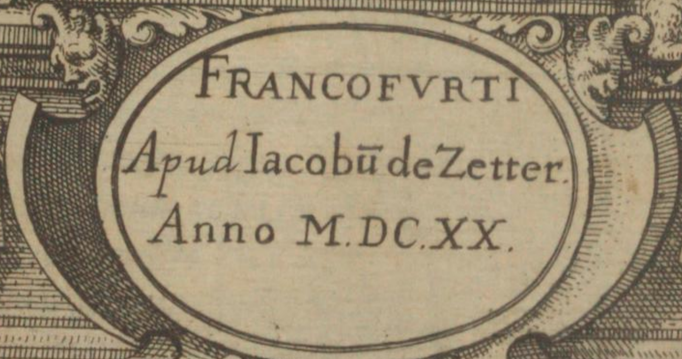

NEBVLO NEBVLONVM;
Hoc est,
IOCOSERIA MODERNÆ NEQVITIÆ CENSVRA;

QVA HOMINVM SCELERA-
torum fraudes, Doli ac ver-
sutiæ æri aëriq́ expo-
nuntur pùblice:

CARMINE IAMBICO DIME-
tro adornata à
IOANNE FLITNERO, *Franco,*
Poëta Laureato.

FRANCOFVRTI
Apud Iacobū de Zetter.
Anno M.DC.XX.

CONSVLTISSIMO, AMPLISSIMIS
& Spectatißimis viris,

D. DOMINICO D. JOANNI-JACOBO D. JOANNI	PORSIIS	U. J. D. Reip. FRANC. ciuibus primar.

TRIBVS GERMANIS FRATRIBVS,
Mæcenatibus colendis
D. D. D.

SCIO, VIRI AMPLISSIMI, *miraturos vos meam in dicando hoc A. V. Poemate audaciam. Scio, inquam. Diu hoc mihi præmeditatum est. Ab vna etenim parte absurdam (vt prima fronte videbitur) tituli nouitatem vobiscum pensitabitis: ab altera materiam ipsam, inibi tractatam, viliorem, quam quæ A. V. conueniat, reputabitis. Atque, vt verum quidem fatear, poterat me inusitata libelli huius effigies à proposito dimouere, splendoris potißimum vestri & authoritatis, quibus affatim in nobili nostro* FRANCOFVRTO *apud omnes indubie polletis, respectu deterritum. Sed nescio qua erectus* ἐυελπιστίᾳ *tenacem propositi mentem retinui. Qua de causa, vbi bina, iam dicta, obstacula è*

pedibus remouero, facile dedicationem vobis hanc non adeo displicituram confido. Titulus, dixi, nouus atque insolens videri potest. Fateor; sed videri. Reuera enim non est: cum à priscis seculis ita receptum sit, Scapha vti vocitetur Scapha, Nebulo Nebulo. Materia vilis est; & istud fateor, sed ita tamen vilis, vt non vilißima. Si libere, quid sentiam, loqui velim, grauem potius & necessariam illam respectu sui dicere ausim. Etenim

Haud facile est, NEQVAM noscere posse virum.

Imo vero hic Rhodus, hic salta. Sunt enim nebulones iis plerumque moribus præditi, vt nequitiam & fraudem suã non modo nõ cuiuis obuiam, manibusq; veluti palpandam prostituant, sed & mille eam modis, milleque artibus palliare, velare atque obtegere norint. Vestri autem respectu quin vilis sit, negare nolo. Sed aliorum meo proposito exempla calcar addunt, quos idem, quod ego iam, factitasse lego. Sic SCHOPPERVS, Poeta elegans, Vitæ aulicæ speculum, sub VVLPIS REINIKE aliorumque animalium Comœdia editum, MAXIMILIANO II. Romanorum Imperatori augusto dedicare non fuit veritus. Idem, qui GROBIANVM edidit, fecit. Sexcenta alia possem adducere, si opus esset, sed res in aprico est. Aequa igitur vos hanc meam dedicationem fronte suscepturos plane nullus dubito, cum præsertim ea vos humanitate ac comitate præditos comperiar, vt omnis omnino ambigendi scrupulus è pectore meo iamdudum plenißime sit exemtus. Bene igitur valete,

ctete, meumque hoc qualecunque in vos studium æqui bonique consulite. FRANCOFVRTI AD MOENVM, *Calendis Decembr. anno æra Christianæ M. DC. XIX.*

Joannes Flitnerus, Francus, P. L.

AD MOMVM

Pro defensione tituli

EPIGRAMMA.

IAmdudum, NEBVLO sceleste, noui,
Te nociua mihi parare tela,
Et morsus satis inuidos minari.
Nam tuos (mihi credito) ex amussi
Perspectos habeo scioque mores.
Tam dici bene nil potest ab vllo,
Tam geri bene nil potest ab vllo,
Quin fallaciter illud explicando
In partem rapias statim sinistram,
Subdolique Chamæleontis instar
Ex albo facias nigrum colore
Cum tamen pice nigrior nigella
Sis ipse, & cute turpe sordidata,
Gibbo turpiculus, recuruus ore,
Pressis naribus, hispidis capillis,
Torua fronte, humeris retro reflexis,
Deorsum pede claudicans sinistro.
Si versus steriles & inuenustos
Taxabis, minus id mihi dolebit;

Cum

Cum venæ reputem meæ rigorem,
Nullius mihi conſcius vel artis,
Vel acuminis eloquentiæue;
Cumq; ego ipſe ſatis ſciam ſuperque,
Quam ſit curta mihi domi ſuppellex.
Si vero titulum ſeueriorem,
Iſti quem modo præfero libello,
Taxabis, minus id tibi dolendum eſt,
Cum vitæ malefacta cogitabis,
Nullius tibi conſcius boniue,
Virtutiſue, vel æſtimationis.
Iſtud ſcilicet vnice elaboro,
Suo vt nomine quemq; condecorem.
Nã quis pectore non putet vaciuũ,
Atque omni ratione deſtitutum,
Qui fœdam titulo ſuem Dianæ,
Bubonem titulo beet columbæ?
Par hic eſt ratio, recurſus idem.
Quis non pectoris impotem vocaret,
Meque omni ratione deſtitutum,
Si malum titulo boni bearem,
Si bonum titulo mali grauarem?
Quin ſuem potius ſuem vocabo:
Quin malum potius malum vocabo:
Quin nequam potius vocabo nequã,
Si malus bene diſcet actitare,
Tunc boni quoq; nomen impetrabit:

Sin

Sin minus, malus eſt, malus manebit,
Heus, Nequam, bene diſcito actitare,
Si nequam renuis malus vocari.
At dum nequitiæ vacare perges,
Nequam es, Nequam eris, & maneto
Nequam.

NEBV-

NEBVLONIS NEBVLONVM,

siue

CENSVRÆ NEQVITIÆ

ODA I.

Summam opusculi continens.

NVCLEVS.

Perito in sua arte est standum.

Idem meretur integram
Peritus arte qualibet,
Quicunque callet strenue
Virum tuerier suum.
Sic Bartolus de iuribus,
Hippocrates de pharmacis,
Sic Musicus de Musica,
Et vinitor de vinea,
Pistorque de siligine
Dijudicabit optime.

Ego nebulonis indolem,
Fraudes, dolos, fallacias,
Nebulone bis scelestior
Olim, iuuenta dum genas
Adhuc notaret albidas,
Cum prorsus ac ex intimis
Cognouerim recessibus,
Quis, quæso, congruentius,
Viuisq; cum coloribus
Eundem Apelles pingeret?
Vbi hanc in auram proditus
Vix siccus essem redditus,
Iam tunc vtramq; pessimus
Aurem obsidebat furcifer.

Hinc ergo constat, optimo
Quod iure primas occupem.
Hinc, quem videtis, indicem,
Nequam refertum plurimis,
Falsariis turpissimis,
Vanis tenebrionibus,
Malisq; stellionibus,
Scaturientem scriptito,
Huiusq; farris complicum,
Ternas fauore symboli
Si tesseras iniecerint,
Infame nomen infero,
Locumq; signo congruum;
DIGNVM PATELLA OPERCVLVM.

Fortassis admiraberis,

ODA I.

Hic nebulones in album consignat.

Lector, meam solertiam,
Prudentiaeq; copiam,
In collocandis ordine,
Ceu singulorum postulat
A me praeeminentia,
Istis homuncionibus:

Sed desines mirarier:
RERVM MAGISTER VSVS EST.
Tu, si tibi scientiam
Cupis parem conquirere,
Heus, ciuitatem protinus,
Quam prisca Francorum vada,
Mœno alluente, nominant;
Adito, quando iuuerit,
Celebresque vise nundinas:
Perterritus periculo
Catior redibis illico.
Ibi nebulo turpis, rapax
Impostor, & trifurcifer,
Velut in cloacam, confluunt.
Sed quid locum determino?
Cum cuique sit notissimum,
Quod, sicut æquor piscibus,
Sic qualibet nebulonibus
Tellus abundet grandibus;
Quos tu, fidelis Delie,
Scripturienti suggere,
Acresque iambos subiice,
Vt nexiles nequissimæ
Dolos cohortis concinam,
Et simplices de fraudibus
Caute cauendis instruam.
Procul hinc probi facessite:
Nequam phalanx accedite.

NOTÆ.

NOTÆ.

PERITIS in vnaquaque arte ſtandum eſſe, perſpicue dicit Vlpianus *in l.1.in princip. ff. de ventre inſpic.l.bonorum, de bonorum poſſeß. l.inteſtato, de ſuis & legit.§. quod autem à nobis. in auth. de non alienan. l. ſemel.C.de re milit.lib.12.l.7.§.de ſtatu homin.cap. ſignificauit.de homicid.cap.propoſuiſti. de probat. cap. fraternitatis. de frigid. & malef. gloß. in §. præterea. Inſtit. de rer.diuiſ.* Et quidem non abſque ratione. *Vnusquisque* enim *bene iudicat, quæ cognoſcit, & horum eſt bonus iudex*; teſte Ariſtot.l. 1. Ethic. Stratonicus olim recte, Ptolemæo rege de Muſica cum ipſo diſſerente: *Aliud*, inquit, *eſt, ô Rex, ſceptrum, aliud plectrum.* Idem Minnaco fabro, ſecum de Muſica diſputanti: *Non animaduertis*, inquit, *te ſupra malleum loqui?* Idem quoque in quendam, qui cum primo fuiſſet olitor, poſtea factus muſicus, de arte ſecum contenderet, pronunciauit ſenarium græcum vulgo celebrem:

I. *Peritis in arte ſua ſtatur.*

Ne ſutor vltra crepidã. Apelles.

Ἄδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

Quam quisque nouit artem, eam canat licet.

De malitia, quæ toto hoc opuſculo perſtringitur, neruoſe Bernardus ſcribit, quod multorum tibi ſit loco: *Habet*, inquiens, *malitia currum ſuum, rotis quatuor conſiſtentem, ſæuitia, impatientia, audacia, impudentia. Valde enim velox eſt iſte currus ad effundendum ſanguinem, qui*

II. *Malitiæ mores.*

nec innocentia sistitur, nec patientia retardatur, nec timore frenatur, nec pudore inhibetur. Trahitur autem duobus pernicibus equis, & ad omnem perniciem paratissimis, terrenæ potentiæ & seculi pompa. Porro præsident his duobus equis aurigæ duo: Timor & liuor. Timor quidem pompam, liuor potentiam agit. Tantas profecto vitium hoc tamq; profundas nostro seculo egit radices, vt infinitus propemodum nequitiæ tyronum sit numerus. Ipsi etiam pueri ætate quanquam sint minores, malitia tamen pares. Non secus ac serpentum pulli etsi breuiores quidem sunt, veneno tamen æquales: catuli luporum etsi venatione nocere non possunt, iam tamen sanguine gaudent & morsibus lædunt; quam similitudinem habet Chrysost. super Matth. cap.22. Eunuchus olim quispiam, ceu refert Laertius lib.6.& Bruson.lib.4.cap.*11*. contaminatæ famæ, inscripserat ædibus suis: Μηδὲν εἰσίτω κακὸν. *Ne quid ingrediatur malum*. Id videns Diogenes: *Aedium*, inquit, *Dominus qua ingreditur*? At hodie Diogenes si viueret, quid diceret?

Mali corui, malū ouum.

Olim peculiares quædam nationes nequitia præ aliis insigniores dictitabantur, quod par Senariorum ostendit:

Λύδοι πονηροὶ, δεύτεροι δ᾽ Αἰγύπτιοι,
Τρίτοι δὲ πάντων Κᾶρες ἐξωλέστατοι.
Lydi improbi, post hos secundi Aegyptii:
Tertiiq; Cares perditissimi omnium.

At nostro hoc tempore tam late zizania nequitiæ excreuere, vt paradoxon quoddam videri debeat, vni atque alteri nationi peculiariter eandem, & quasi κατ' ἐξοχὴν, attribuere.

Quod si tamen iocari libeat aut liceat, fatendum est, & nostris hisce temporibus quasdam vulgo nationes nequitię nomine & gradu celebriores existimari, qua de re facetam & salsam quandam historiolam iuuat attexere. Tempore belli Smalcaldici, siue Protestantium, vt vulgo vocant, commisso inter Imperatorem & Principes protestantes acri prælio captus erat miles quidã, corpore procerus, facie truculentus, animo, vt dicebatur, ferox atq; imperterritus. De cuius animositate cum ad Ferdinandum Romanorum regem (iam autem neci adiudicatus erat miser) relatum esset, iussu regis è carcere in conclaue adductus est, vt de facie ipsum, quem ob pectoris magnitudinẽ sæpe laudari audiuerat, intueretur. Quem cũ Rex interrogasset, cuias esset, atq; ille Hassum se esse natione respondisset, Bonum, inquit Rex, nequitiæ hoc est augurium. Cum iterum locum, vbi educatus esset, rex perquisiuisset, illeq;, Inter Westphalos, dixisset; Recte, inquit Rex, cõueniunt signa: sed vbi hactenus locorum vixisti? Inter Bohemos, respõdit ille. Cui Rex, Omnia, inquit, conueniunt. Nã hi, quib. cũ te hactenus

vixiſſe,& à quibus ſatum te eſſe dicis, tripedum omnium ſunt nequiſſimi. Cui miles, Heus, inquit, Rex inuictiſſime, concedo quidem, quæ dicis, ſed iſtud te ſcire velim, vnam adhuc nationem deeſſe catalogo huic, quæ ſi accenſeretur, tunc demum nebulonum numerum perfectum atque abſolutum fore.

Quam cum cognoſcere voluiſſet Rex, impunitatemque liberioris dicti ipſi promiſiſſet, Hiſpanos miles ait iſtos eſſe, tacite ſalſeque Regis, natione Hiſpani, patriam ſuggillans. Rex ingenii ipſius acumine animique fortitudine collaudata tantum abeſt, vt ob παῤῥησίαν iſtum pœna affici curauerit, vt multo magis, ſtipendio donatum, ſaluum atque incolumem dimiſerit.

Verum vt vt ſit, tantas certe nequitia vbique iam terrarum, vt & paulo ante dixi, radices egit, vt optimo iure Plauti iſtud ſuffragium huc poſſis repetere, quod tale eſt in Trinum.

Noui ego hoc ſeculum, moribus quibus ſit: malus bonum malum
Eſſe vult, vt ſit ſui ſimilis: turbant, miſcent mores mali: rapax,
Auarus, inuidus, ſacrum profanum, publicum priuatum habent;
Hiulca gens, hæc ego doleo, hæc ſunt quæ excruciant:

Hæc

Hæc dies noctesque tibi canto, vt caueas, quod manus non queunt
Tangere, tantum fas habent, quo manus abstineant.

ODA II.

In Theologos contentiosos & nugigerulos.

NVCLEVS.

Sacris non sunt miscenda friuola.

HVc, qui ministri ecclesiæ
Audire vultis candidi,
Cum sitis atri, pergite:
Quid vestra vosmet munia
Efflagitent, attendite.
Sacras docere literas,
Precesque crebro fundere.
Quid vos? minus nil, proh dolor!
Nam fabulas Æsopicas
Loco sacrati codicis
Nugasque plane friuolas
Narratis auditoribus:
Nux cassa quanti veneat;
Vt simius saltauerit;
Quot caseos confecerit
Stillans ocello Phylliris,
Vel ne rudes putemini,

Hic de cæruleis prædicat anatibus.

Et imperiti caudices,
Mox disputatiunculis,
Vafrisq; quæstiunculis,
Lites mouetis maximas,
Probrisq; vosmet inuicem
Atrocibus proscinditis,
Vt pingue carnis frustulum,
Panisue portiunculam

Vestro

Vestro vorare munere
Catellus erubesceret.
Vel forte bacchanalia
Tumultuationibus,
Collusitationibus,
Crapulaq; clamitantibus
Cum rusticis traducitis.
Si fors habenda concio,
Clausis adhuc ocellulis,
Vix verba textus ebrii
Vel literas agnoscitis.
Proh quam scelus nefarium,
Pœnaq; dignum maxima!
Vos, vos præire semitam
Rectam decebat ad Polum;
At maximo vos impetu
Recta sub Orcum tenditis.
Quid verba prosunt splendida,
Si facta desunt congrua?
Hoc ANSERES *est scilicet*
DEPRÆDICARE CÆRVLOS.

NOTÆ.

ITA profecto est; Omnia nunc solent *In peius ruere, & retro sublapsa referri*, & cum his magna etiam Theologorum caterua, quorum munus tremendum tantam ab iis curam, ac prouidentiam flagitabat, vt dies noctesque id vnice operam darent, qua ratione multas Christo animas lucrari possent. At eo res proh dolor rediit, vt plu-

1. Theologorũ quorundam impietas.

vt plurima nunc eorum pars non ouicularum suarum, sed propriam, eamque terrenam, quærant salutem, ambitionem sectentur, auaritiam & monopolia exerceant, aleæ, venationi voluptatibusque indulgeant,

Et ludant in equis, canibusq; & aprici gramine campi.

Alii, qui paulo probiores videri volunt, rixas inutiles cient, culices excolant, degluttiunt camelos, templa, scholas, curias, respublicas replent tumultibus, concutiunt populos, vexant regna, solicitant bella, diruunt ecclesias, rabidi canes, non sacri præcones, non homines, sed lupi, quibus volupe est, pecus sibi commissum deglubere, atq; vna secum in æternum exitii barathrum præceps dare. Neque id adeo mirum.

Vetus hæc est querela Bernardi, qua deplorat Sacerdotum quorundam malitiam: *Heu! Heu!* inquit, *Domine Deus! quia ipsi sunt in percußione tua primi, qui videntur in ecclesia tua primatum diligere, gerere principatum, arcem Simonis occupauerunt, apprehenderunt munitiones & vniuersam deinceps libere tradunt incendio ciuitatem. Non est iam dicere, vt populus, sic sacerdos: quia nec sic sacerdos, vt populus.*

Quid alibi miretur, nimirum lib. 3. de consi. ad Eugen. item audi: *Miror*, ait, *cuius ordinis sint nostri clerici. Nam in congregatione temporalium se habent, vt laici: in apparatu nobili, vt milites:*

ctes: in acquiſitione redituum, vt clerici; ſed non laborant, vt laici, neque pugnant, vt milites, neq; euangeliZant, vt clerici: & cum vtriusq; ordinis eſſe cupiant, vtrumque deſerunt, vtrumque confundunt. Et alibi: *Miniſtri Chriſti ſunt, & ſeruiunt Antichriſto, honorati domini, cui honorem non deferunt. Inde, quem quotidie vides, meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frenis, in ſellis, in calcaribus: plus calcaria, quam altaria fulgent. Inde menſæ ſplendidæ ſcyphis & cibis. Inde comeſsationes & ebrietates. Inde cythara & lyra, inde torcularia redundantia, promtuaria plena, eructantia ex hoc in aliud.* Hactenus Bernardus.

Quæ ſi ad aliquos noſtræ ætatis Theologaſtros adaptentur, mirum, quanta vtrorumque inter ſe harmonia exiſtet? Vt lautiſſimam quorundam luxuriam, ἀκολασίαν, ſcortationem, temulentiam, multaque alia & atrociſſima & turpiſſima vitia taceam, quem non commoueant lites, rixæ atque contentiones, quas nonnulli & publice & priuatim maximo cum auditorum ſcandalo excitant? Si penitius illas inſpexeris, mera inuidiæ & liuoris venena deprehendes, non vtilitatis, non ædificationis, ſed ambitionis, ſed vanæ alicuius gloriolæ gratia ſuſcepta. O Theologiam ἀθεόλογον! O ſacrilega ſacra!

Quod autem veri animarum paſtoris officium ſit, Ambroſius ep. 26. docet: *Sobriam à turbis grauitatem, ſeueram vitam, ſingulare pondus* *II. Eorundem officium.*

digni-

dignitas sibi vendicat sacerdotalis. Et Chrysostomus in Matth. 23. *Videte,* inquit, *quomodo sedeatis super cathedram, quia cathedra non facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram: non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit ab illa: qui male sederit, iniuriam facit cathedræ. In iudicio enim sedes. Si bene vixeris & bene docueris, omnium iudex eris. Si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius. Nam* BENE VIVENDO ET BENE DOCENDO *populum instruis, quomodo viuere debeat: bene autem docendo & male viuendo Deum instruis, quomodo debeat te condemnare.*

III. *Facta laudē merentur, non verba. In Orat. consol. de patr. calam.*

Multi verbis admodum sunt prodigi, factis autem parcissimi. Tales etiam inter Theologos dantur quamplurimi, quos tamen illud Nazianzeni aduertere par erat; *Non is, qui verbis sapit, mihi sapiens erit, neque is qui linguam habet volubilem, animum vero ineruditum, sepulcrorum instar, quæ extrinsecus sunt ornata & speciosa, intus autem mortuorum cadauera, & multū recondunt fœtorē. Sed ille, qui pauca de virtute loquitur, multa vero ostendit operibus, fidemq; sermonis per vitæ roborat actionem: siquidem longe mihi præstabilior est formæ pulcritudo, quæ conspici potest, quam quæ sermonis pingitur industria: nec non diuitiæ, quæ manibus continentur, quam quæ effinguntur somno ac sapientia, quæ non sermonibus splendet, sed operibus collucet. Intellectus enim bonus omnibus facientibus eam, Scriptura inquit, & non qui prædicant illam.*

Deni-

Deniq; quid verbis opus est? Spectemur agendo. [*Ouid.13.Met.*]

ODA III.

In Procuratores flexiloquos, & rabulas forenses.

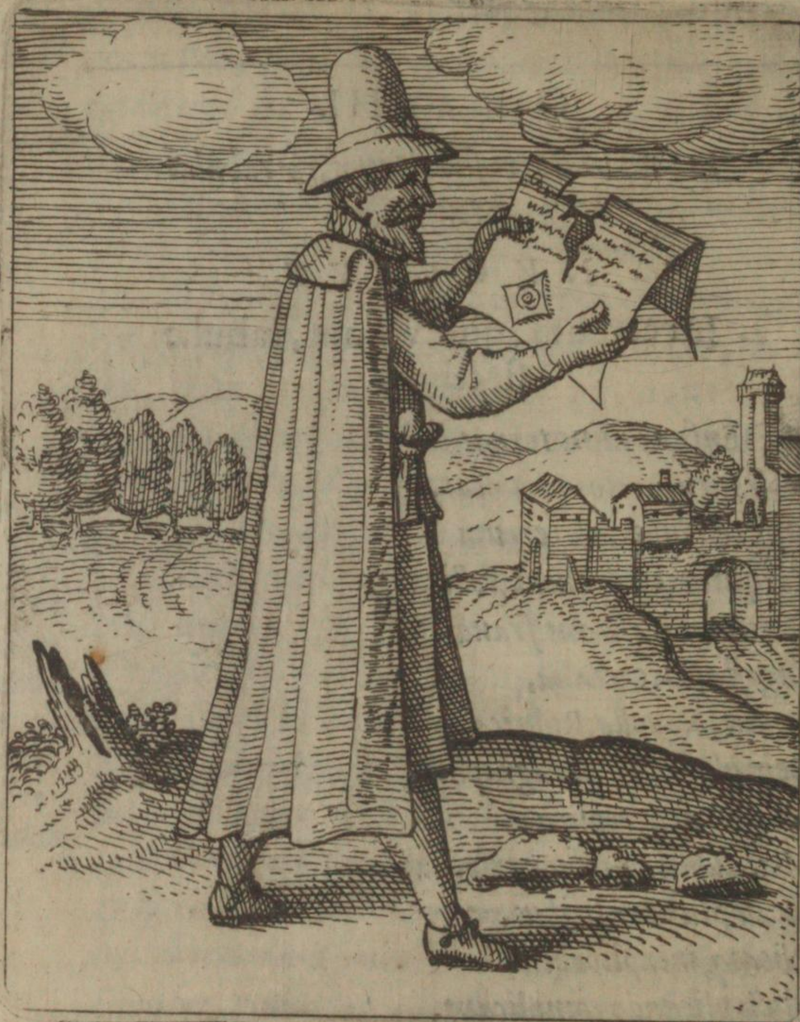
NVCLEVS.

Ius cereum, quo volunt, rabulæ flectunt.

Censura nunc tornatiles
Iurisperitos prouocat,
Qui, ceu lubet, ius cereum
Torquent, retorquent, vellicant.
Horum ministrant fraudibus
Digesta, Decretalia,
Codex, Nouellæ, Rubrica
Dein glossa, lex, paragraphus,
Libellus atq; replica,
Mox duplica & mox triplica:
Sic lis plicatur litibus,
Plicasq; inexplicabiles
Plicis plicando complicant,
Vt explicari postea
Nullo queant negotio.
Tum Baldus atq; Bartolus,
Iason, Cynus, Cuiacius
Durandus & Gomezius,
Osascus atq; Gailius,
Mascardus & Menochius,

Capi-

Hic garriendo literas perforat.

Capicius, Calcaneus,
Zuccardus & Giphanius
Donellus atque Boßius,
Capolla, Farinacius,
Connanus atque Accursius,
Corasius; Costalius,

Cra-

Crauetta, Couarruuias,
Forcatulus, Marsilius,
Maranta, Natta, Mantica,
Mornæus atq; Mozzius,
Mudæus & Muscornius,
Pagninus, Oldendorpius,
Pinellus atq; Scipio,
Sichardus & Sigonius,
Negusantius, Sonsbecius,
Et quis retexat singulos?
Contentiosa millies
Vocantur in certamina,
Tot sensa, quot Capitolia:
Tot iura, quot volumina.
Affirmat hoc Corasius:
Idem negat Costalius.
Idem Maranta comprobat:
Idem Maranta reprobat.
Non continere me queo,
Quin quid noui recenseam,
Quod forte nuper accidit.
Gnatum educabat rusticus,
Quem liberalioribus
Fors manciparat artibus.
Hic cum progreßu temporis
In iure sic profecerat,
Vt iuris vtriuslibet
Doctor creatus publice
Laudem referret maximam.
Noui parentes gaudii

Hic redditurus compotes
In patriam decreuerat
Migrare: sed, ne tædio
Affligeretur temporis,
Si forsitan diutius
Moras ibidem necteret,
Digesta secum detulit,
Corpusq; iuris integrum;
Vt, si daretur otium
Quandoq;, ius euolueret.
Craßum volumen intuens
Pater obstupescit pectore,
Tacitoq; secum murmure
Proceritatem suspicit
Et vastitatem codicis;
Gnatumq; tandem interrogat,
Quorsum liber conduceret
Tam mole grandi præditus:
Respondet illi filius:
Heus illa, quæ maiusculis
Excusa cernis literis,
Ius illa verum continent;
Sed illa, quæ minutulis
Excusa cernis literis,
Hæc continent gloßemata,
Iurisq; strategemata,
Et explicatiunculas
Astutiores suggerunt,
Quibus alicuius optimum
Quandoq; ius subuertimus.

Re-

Reſponſa condit pectore
arens;ſed,en,poſtridie,
bſente caſu filio,
t occupato forſitan
eambulationibus,
Ianu prehendit forcipem;
er ſingulasq; paginas
loßas refellit ordine,
chedulasq; latè ſordidis
Iinc inde ſpargit ædibus.
Reuerſus inde filius
loſſasq; ſparſas intuens
Iagno furore accenditur,
ibrumq; ſciſſum conquerens
Cum patre valde expoſtulat.
Cui ſubiratus pater
eſponſa reddit talia:
Ieus nate paulum comprime
ræ furores efferæ:
Nuper per hæc gloſſemata
urisq; ſtrategemata
Iortum venuſtum perdidi.
Hinc iure libris ex tuis
Argutias has flexiles
Fallaciasq; reſcidi,
Ne forte tecta,prædia,
Pecudes,agros,pecuniam,
Hortoſq; perdam ſingulos.
Tu,quiſquis es,notabilem
Attende ſemper regulam:

VITA FORENSES HARPAGOS:
Hi voce sunt qui literas,
Sigilla lingua perforant.

NOTÆ.

1\. *Iuris & legum præstãtia.* LEx, Cicerone teste, *est vinculum ciuitatis, fundamentum libertatis, æquitatis fons, mens, animus, consilium, sententia: & vt corpora nostra sine mente, sic ciuitas sine lege esse non potest.* Imò, teste eodem, in oratione pro Aulo Cæcinna, *Qui ius ciuile contemnendum putat, is vincula reuellit non modo iudiciorum, sed etiam vtilitatis vitæque communis.* Aristoteles lib. 5. de republ. cap. 9. *eos, qui leges tollunt, respublicas tollere,* & lib. 1. Rhet. c. 4. *Salutem ciuitatis in legibus sitam esse* asserit. Hinc Heraclitus dicebat, ciues non minus oportere pugnare pro legibus, quam pro mœnibus. Quod absque legibus nullo pacto possit esse ciuitas incolumis, absque mœnibus possit. Laert. lib. 9. cap. 1. *Legibus proposita sunt supplicia vitiis, præmia virtutibus:* ait Cicero 2. de Orat. Nimirum

Quid tristes querimoniæ,
Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt? si neq; feruidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durataque solo niues
Mercatorem abigunt? horrida callidi

Vin-

Vincunt æquora nautæ.

Horatius lib. 3. Oda 24.

Sunt, qui leges aranearum telis adsimiles faciunt, in quas si animal leuius aut imbecillum incurrat, hæret, sin maius aliquid, perrumpit. Vall. lib. 7. cap. 2. Laert. lib. 1. cap. 3. II. *Rabularum forensium nequitia atq; impostura.*

Hi sunt qui causas protendunt adhibiti, impediunt prætermissi, fastidiunt admoniti, obliuiscuntur locupletati. Hi sunt, qui emunt lites, vendūt intercessiones, deputant arbitros, iudicanda dictant, dictata conuellunt, attrahunt litigaturos, protrahunt audiendos, retrahunt transigentes. Cass. sup. illud Psal. 73. Irritat aduersarius nomen tuum. *Sequentia omnia sunt Cassiodori.*

Et ibidem: *Hi sunt, qui negant ciuitatibus inducias, mercatoribus nundinas, emtoribus mensuras, reuerentiam clericis, originem nobilibus, locum prioribus, cunctis iura, distinctis priuilegia, quibus nullum genus hominum, ordinum, temporum cordi est.*

Et eodem in loco: *Hi sunt in conuiuiis scurræ, in exactionibus harpyiæ, in collocutionibus bestiæ, in quæstionibus statuæ, ad intelligendum saxei, ad iudicandum lignei, ad ignoscendum ferrei, ad amicitias pardi, ad facetias vrsi, ad fallendum vulpes, ad superbiendum tauri, ad consumendum minotauri. Hi sunt, quorum si nares afflauerit cuiusquam rubiginosi aura marsupii, confestim videbis illic oculos Argi, & manus Briarei, & Sphyngarum vngues, & periuria Laomedontis, Vlyssis argutias, Sinonis fallacias, fidem Polymnestoris, & pietatem pigri leonis adhiberi.*

Alanus etiam de conqueſtione naturæ ſidus cauſidicorum euoluit. Genethliacon tale eſt: *Si quis armatus eſt pecunia, tanquam loricis argenteis, torrentis impetum Tulliani, fulgur incurſus Hectorei, robur virtutis Herculeæ, verſipellis Vlyßis vilipendit aſtutias. In tantum enim habendi fames incanduit, vt Dialectica muta ſit ſubtilitas, Rhetoricæ langueſcat ciuilitas, vbi nummorum perorat pluralitas.* Et idem ibidem. *Si in aurem iudicis vel aduocati ſuſurret pecunia, Orphei lyra, carmen Amphionis, Muſa Virgilii, voce pecuniæ ſuffocantur. Quid plura? Vbi nummus loquitur, Tulliani eloquii tuba rauceſcit: vbi nummus militat, Hectoreæ militiæ fulgura compeſcuntur: vbi pugnat pecunia, virtus expugnatur Herculea: nummus vincit, nummus regnat, nummus imperat vniuerſis.*

Hinc non abs re Ouid. lib. *1.* Amor. eleg. 10.

Turpe reor, miſeros emta defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

De iſtiuſmodi rabulis plura qui volet cognoſcere, adeat Thomæ Garzoni Piazza vniuerſale, Italo ſermone olim, nunc vero Germanice nundinis hiſce Francofurtenſibus autumnalibus editum, vbi plurima inueniet. Non me contineo, quin & Cornelii Agrippæ de hac hominum fece iudicium in medium proferam, quod in inuectiua eius de incertitudine & vanitate ſcientiarum tale eſt:

le est: *Aduocatorum ac procuratorum fraudulentißima ars, suasorio cooperimento subdole adornata, hæc est: scire iudicem persuasione demulcere, & ad omne arbitrium vti, scire iuribus vel inuentis gloßis ac commentis, leges quascunque pro libidine fingere & refingere, vel iniquis quibusque diuerticulis illas subterfugere, aut fraudulentam litem prorogare: sic citare leges, vt peruertatur æquitas, sic glossatorum adstruere authoritatem, vt subuertatur sensus legis, mensque legislatoris: in hac arte plurimum momenti habet, altum vociferari, audacemque, & in litigando clamosum & improbum esse. Isque habetur aduocatorum optimus, qui plures allicit ad litigandum, & promißa spe vincendæ litis in iudicium impellit, stimulatque impiis consiliis, qui venatur appellationes, quique est egregius rabula, ac iurgiorum author, qui garrulitate ac linguæ viribus nihil non poßit: sed & quamuis causam, iniustam licet, alteri iudiciorum præstigiis præferre, ac vera & iusta isto modo dubia & iniqua facere, iustitiamque ipsam suismet armis profligare, peruertere, prosternere: apud quos iustitia nihil est, nisi publica merces, at*

Iudex in causa qua sedet acta probat.

Sed & ea etiam, quæ non sunt rerum scilicet priuationes & silentia, precio exponunt: nam vt nullus eorum loquitur, nisi ad mercedem, ita nec tacet, nisi ad præmium: exemplũ puto Demosthenis, *qui cũ Aristodemũ fabularũ authorem interrogaßet, quantũ mercedis, vti ageret, accepisset, & responderet ei, Talentũ:*

At ego, inquit, plus accepi, vt tacerem. Causidicorum *siquidem lingua tam damnifica est, vt, nisi vinciatur muneribus, fieri non poßit, quo minus noceat.*

ODA IV.

In Calumniatores ac delatores.

NVCLEVS.

Melius est, in coruos incidere, quam in adulatores.

SI quicquid exoptabile
E pectoris sententia
Vellem mihi succedere,
De cordis illud intimis
Exposcerem receßibus,
Vt, qui student calumniis,
Ab arbore ambo pendeant,
Qui gestat, ore pensilis,
Qui captat, aure nexilis.
Vix turpius calumnia,
Detractione tetrius,
In orbe crimen noscitur;
Vix vsitatius tamen
Crimen, scelusq; notius,
Quod perpetretur sapius:
Non Imperator effugit,

Non

Vinum hic venale proclamat.

Non Principes, non Nobiles,
Non diuites, non pauperes,
Non ciuici, non rustici,
Non masculi, non fœminæ,
Vitare possunt liuidæ
Aculeos calumniæ.

Quin ipsa sæpe turpibus
Virtus patet calumniis.
Honore quamuis Cæsarem,
Labore quamuis Herculem,
Sapientiaq́ue Socratem,
Oratione Tullium
Vincas, tamen calumniæ
Telo peteris noxio.

Sic olim Homerum Zoilus,
Simonidem Timocreas,
Amphimenesque Pindarum,
Calumniis grauissimis
Ausi fuere persequi.

Quid multa? quamuis adforet
Demosthenis facundia,
Platonis eloquentia,
Isocratis dicacitas,
Tamen nequiret singula
Calumniæ retexere
Venena, damna, vulnera,
Quibus innocentes implicat,
Miserrimeq́ue conficit.

Quamuis enim mendacia
Curanda non sint anxie,
Vetus est tamen dicterium,
Quod ore semper gestitat
Calumniatrix turbula,
Locumq́ue sæpe repperit:
CALVMNIARE STRENVE:

Si non

Si non nocebunt omnia,
Saltem nocebunt pleraq;.

NOTÆ.

Multi censores sunt calumniæ, pauci osores. Ex censoribus, hem tibi vnum atq; alterum. I. *Calumnia vitium.*

Cleanthes.

Κακουργότερον οὐδὲν διαβολῆς ἐστί πω,
Λάθρα γὰρ ἀπατήσασα τὸν πεπεισμένον
μῖσος ἀναπλάττει πρὸς τὸν οὐδὲν αἴτιον.
Nihil fere tam est malignum, quã calumnia.
Hac enim vbi clam aliquem à se persuasum
decepit,
Odium excitat aduersus eum, qui nihil est
commeritus.

Euripides in Alexandra.

——Λιαβολαὶ δεινὸν ἀνθρώποις κακὸν.
Vehemẽs malum est inter homines calumpia.

Menander.

Οὐδὲν διαβολῆς ἐστιν ἐπιπονώτερον.
Τὴν ἐν ἑτέρῳ γὰρ κειμένην ἁμαρτίαν.
Ἀεὶ μέμψιν ἰδίαν αὐτὸν ἐπάναγκες λαβεῖν.
Τὸ δοκεῖν διαβολὴν ἔσχε μείζω τοῦ ποιεῖν.
Nihil est grauius, quam calumnia
Nam quod alteri inest peccatum,
Ceu proprium suscipere necesse est.
Suspiciones maiorem pariunt calumniam,
quam ipsa facta.

Athanas. apolog. 1. *Qui lapide,* inquit, *ictus est, quærit medicum: ictus autem calumniæ grauius, quam lapides feriunt. Est enim calumnia claua, &* gla-

gladius, & iaculum incurabile. Sed his veritas mederi potest, quæ vbi negligitur, vulnera acerbiora fiunt.

Duplex contra calumniam datur remedium: hoc dissimulandam, illud vindicandam esse ait. Prius suppeditat Menander:

II. *Calumniæ duplex remedium.*

ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερον
ἔστ' ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.
Ὁ λοιδορῶν γὰρ, αὖ ὁ λοιδορούμενος
μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν.
Iucundior res nulla, nec concinnior
Conuitiantem posse quam nobis pati.
Conuitia etenim si tibi quis fecerit,
Id dissimula: & ille ipse tum qui fecerit
Tibi, facta sentiet sibi conuitia.

Posterius Basilius, epist 65. *Ad calumnias tacendum non est, ne mendacio inoffensum progressum permittamus, aut eos, qui seducti sunt, damno inhærere sinamus.*

Vtrum nunc consultius, priusne an posterius? Mihi posterius videtur: cum præsertim idem ille Menander alibi in eandem sententiam pedibus eat, cuius en tibi Senarios:

Οὐ δεῖ διαβολῆς καταφρονεῖν, οὐδ' αὖ σφόδρ' ἧ
ψευδὴς ἐπίστανται αὐξάνειν αὐτὴν τινες,
δι' οὓς φυλάττεσθαι τὰ τοιαῦτ' ὀρθῶς ἔχει.
Spernenda non est vel minima calumnia.
Nam plurimi artem illius augendæ tenent:
Quos propter illam qui cauet, recte facit.

Veruntamen anceps animi iterum hæreo, iamque fere in alterum latus propendeo, Alciati Emblemate 163. motus, quod adscribere libet:

Audent flagriferi matulæ, ſtupidique magiſtri
Bilem in me impuri pectoris euomere.
Quid faciam? reddamne vices? ſed nonne cicadā
Ala vna obſtreperam corripuiſſe ferar?
Quid prodeſt, muſcas operoſis pellere flabris?
Negligere eſt ſatius, perdere quod nequeas.

ODA V.

In milites Thraſones, glorioſos, blaſphemos, rapaces.

NVCLEVS.

Nulla fides pietaſque viris, qui caſtra ſequuntur.

QVi caſtra militaria
Exercitusq; bellicos
Sequuntur, hos blaſphemias
Minasq; crudeliſſimas
Exercitare conuenit,
Per ſacra, per myſteria,
Per paſſiones, vulnera,
Deique per potentias,
Per grandines, per ſidera,
Elementa, fulmen, fulgura,
Per turbines, tonitrua,
Per mille tonnas Dæmonum,
Et ſi quid his horrendius,

Hic ferrum mandit.

Iurare oportet strenue.
Hoc asseuerant Symbolon
Virilis esse pectoris,
Signumq; fortitudinis.
His vnum idemq; creditur,
Vel pro Deo arma sumere,

Vel

Vel militare Dæmoni.
Hæc vna virtus militum,
Velutq; quoddam proprium.
Sui deinde muneris
Et illud eſſe exiſtimant:
Vaſtare ſacra, perſequi
Ciues, domos incendere
Igni, ſtuprare fœminas,
Meſſes opimas perdere;
Frumenta, plumas, lectulos;
In aerem diſpergere,
Furtis equos, pecuniam,
Piceisq; quæ fors vnguibus
Occurſitant, ſubducere,
Et obuiantem quemlibet,
Vel ſit nocens, vel innocens,
Modis ſceleſtis angere,
Hi ſcilicet ſunt milites,
Viriq; fortes bellici,
Laboris inſenſiſſimi
Hoſtes, amici ignauiæ.
Non militant hi principi
Iuris tuendi gratia,
Sed vt rapinam exerceant
Maiore cum licentia,
Raſtriq; vitent pondera.
Si forte vino exæſtuent,
Latitentue propugnaculis,
Proculue diſtent fulmine,
Horrenda ſumunt cornua

Lin-

Linguaque vincunt Stentorem;
Nihilque ferme sæpius,
Quam ferra, pugnos, verbera,
Turmas, phalanges, ordines,
Tormenta, scuta, vulnera,
Mortesque diras intonant.
Ad arma cum concurritur,
In crura corda decidunt,
Horrent, pauescunt, contremunt,
Adstantq; semimortui.
Mox quando odorant verbera,
Velociores ceruulis,
Pedibus saluti consulunt,
Fugæq; terga præbitant.
Horum minis qui concidit,
Hic iure, non iniuria,
Demortuus sonantibus
Bombis aselli conditur.

NOTÆ.

PHILIPPO olim cum Græcis pugnaturo, Diogenes in eius castra peruenit. Perductus igitur ad Philippum, ac rogatus, num speculator esset? *Stultitiæ*, inquit Diogenes, *vanitatisque tuæ verus sum speculator, qui cogente nullo, de vita & de regno, velut ad casum aleæ, periclitaturus venis.* Vtinam hodie audirent Diogenem, ita loquentem, terrarum principes, qui sæpenumero, nulla vrgente necessitate, pro-

propriis ſtimulati affectibus bella cruentiſſima & pluſquam ciuilia ſuſcipiunt, in magnam ſuorum perniciem. Exclamem merito cum Horatio lib. Epod. Od. 7. per parodiam:

Quo quo furentes ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enſes conditi?
Parumne campis atq; Neptuno datum
Eſt Chriſtiani ſanguinis?
Neq; hic lupis mos, neq; fuit leonibus
Vnquam, niſi in diſpar feris.
Furorne cœcus, an rapit vis acrior?
An culpa? Reſponſum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
Menteſq; perculſæ ſtupent.

Et cum Virgilio, lib. 1. Georgicorum:

Quippe vbi fas verſum atq; nefas: tot bella per orbem,
Tam multæ ſcelerum facies: non vllus aratro
Dignus honos, ſqualent abductis arua colonis:
Et curuæ rigidum falces conflantur in enſem.
Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum:
Vicinæ ruptis inter ſe legibus vrbes
Arma ferunt: ſæuit toto Mars impius orbe:
Vt cum carceribus ſeſe effudere quadrigæ,
Addunt ſe in ſpacia: & fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga, neq; audit currus habenas.

Belligeramur aßidue, inquit Eraſmus 4. Apoph. cent. 1. *gens cum gente colliditur, regnum cum regno, ciuitas cum ciuitate, princeps cum principe, po-*

pulus cum populo, & quod Ethnici quoque fatentur impium, affinis cum affini, cognatus cum cognato, frater cum fratre, filius cum patre: denique, quod ego ſane puto his omnibus atrocius, Chriſtianus cum Chriſtiano. Et ô cæcitatem mentis humanæ! hæc nemo miratur, nemo deteſtatur. Sunt qui applaudant, qui vehant laudibus, qui rem plusquam Tartaream ſanctam appellant, ac principes vltro furentes inſtigant, oleum, quod aiunt, camino addentes.

Et ibidem: *Iocus & ludus ſunt in militia, domos diripere, fana ſpoliare, virgines rapere, ſolidas vrbes atque oppida incendere: Magna propterea dementia corrumpere, quod retinere non valeas. Hæc ſcilicet ſunt belli decora, profuiſſe nemini, nocuiſſe quam plurimis, nullo reſpectu aut recordatione præſidentis mundo Dei.* Vt tribus, quod aiunt, verbis totum dicam,

NVLLA SALVS BELLO.

Vt maiorem etiam belli nauſeam tibi creem, Cornelii Agrippæ de hoc iudicium apponere libet, quod tale eſt in inuectiua de incertitudine & vanitate ſcientiarum: *Hic maximus militum labor eſt, obſidere ciuitates, iacere tela, fremere tormentis, admouere machinas, perfodere muros, concutere turres, occupare mœnia, parare incendia, diruere arces, ſpoliare templa, diripere vrbes, ſubuertere oppida, vaſtare agros, conculcare leges, adulterari matronas, ſtuprare viduas, rapere vir-*

virgines, ciues alios vulnerare, alios incarcerare, alios deportare, alios trucidare. Tota denique disciplina hæc, non nisi in hominum pernicie occupata, hunc finem quærit, vt famosos vrbium euersores, strenuosque homicidas faciat, transformetque homines in ritus ferarum moresque belluarum. Hinc bellum nihil aliud est, quam commune multorum homicidium ac latrocinium, nec aliud milites, quam stipendiarii, & in reipublicæ exitium armati latrones, perfossores, raptores, sicarii, fures, sacrilegi, gladiatores, stupratores, lenones, scortatores, adulteri, proditores, peculatores, abigei, aleatores, blasphemi, venefici, parricidæ, incendiarii, prædones, piratæ, tyranni & eiusmodi. Quos omnes qui vno nomine velit exprimere, dicat milites, hoc est, reuera barbaricas sceleratorum hominum feces, quos mala mens, malus animus ad omne facinus extimulat, quos penes dignitatis & libertatis nomen habet licentiam delinquendi & latrocinandi, vndique quærentes, vt noceant, ipsamque innocentiam, veluti mortis quandam imaginem, odientes, omnesque quasi vnum corpus sunt ex patre & genitore Diabolo, cuius illi sunt membra, de quo ait Iob: Corpus illius quasi scuta fusilia, & compactum squamis se prementibus: vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas, vna alteri cohæret, tenentes se nequaquã separabuntur: aßistunt sibi, qui cõuenerunt in vnũ aduersus Dominũ & aduersus Christũ eius. Insignia a. militiæ sunt nõ purpura, torques, annuli, tiaræ: sed aduerso pectore vulnera, & deformata cicatricib. corpora. Exercitiũ

non nisi cum plurimorum exitio, doloreq́; coniunctum, morum, legum ac pietatis pernicies, cum Christo, cum beatitudine, cum pace, cum charitate, cum innocentia, cum patientia ex diametro pugnās. Præmia eius sunt gloria nobilitatis, humani sanguinis effusione parta, imperii propagatio libidine dominandi & poßidendi, cum multarum animarum perpetua damnatione. Nam cum omnis belli finis sit victoria, nemo potest eße victor, nisi homicida: nemo contra victus, nisi male perierit. Mors igitur militum peßima, malum epitaphium sibi inducente peccato. Qui autem occidunt, iniqui sunt, etiamsi iustum sit bellum. Non enim propter hoc, sed quia lucri & prædæ gratia militarunt, impii homicidæ in eos, quos male occidunt. Si qui autem iuste ab illis perimuntur, ipsi qui occiderunt, in carnificum ordinem seipsos statuentes, nobilitatem hanc commeruerunt, cumq́; leges alioqui in prædones, raptores & sicarios pœnis sæuiant, tales nomine militiæ habentur nobiles & honesti.

II. *Moderna militia disciplina qualis.*

Modernæ militiæ imaginem genuinam, ex probatis historicis Liuio, Tacito, & Curtio collectam, & nostro seculo accommodatam non vt conuitium, sed vt medicinam, en tibi habe: *Emunt duces militem, non legunt. Pecuniola proponitur, tympanum strepit: & ecce coeunt aliquot ignoti inter se ignorantesque, purgamenta vrbium suarum, quibus ob egestatem & maxima flagitia peccandi neceßitudo est, aßueti latrociniis, bellorum insolentes, quorum lingua vana, manus rapacißimæ, gula immensa, pedes fugaces, quæ honeste nominari*

nari non poſſunt, honeſtiſſima, nullam diſciplinæ formam, nec extrema quidem eius lineamenta ſeruantes, laſciuientes certatim, inter quos omnia indiſpoſita, temulenta, peruigiliis Veneris, ac Bacchanalibus potius, quam diſciplinæ & caſtris propria. Hi nec in procinctu & caſtris habentur, ſed per municipia desides, hoſpitibus tantum metuendi, effundunt ſe in luxum, epulas & nocturnos cœtus: ibi circumferri merum largius iubent, debellaturi ſuper menſa Alexandrum: ſuas vires extollere docti, hoſtium paucitatem contemnere; cæterum galeati lepores, & quibus vt ad populandos finitimorum agros, tectaque vrenda, & capienda pecora, aliqua vis fit, ita in acie & ſignis collatis nulla vis eſt, nec in victoria eis decus, nec in fuga flagitium. Vt omnia paucis: Exercitus lingua, quam manu, promtior, prædator è ſociis, & ipſe hoſtium præda.

Aurelianus olim, cum à vicario ſuo literas accepiſſet, quibus efflagitabat, quomodo res inter exercitus gerenda eſſet, ſtatim reſcripſit hunc in modum: *Si vis tribunus eſſe, imo ſi vis viuere, manus militum contine. Nemo pullum alienum rapiat, ouem nemo contingat, vuam nullus auferat.* Sic Vopiſcus in Aurelio.

At, bone Deus, quid noſtro hoc ſeculo prius aut potius queramur? Proh quanta flagitia, quanta ſcelera in bellis non perpetrantrur? *Vt* (quod Ludouicus Viues in epiſt. ad Henric. VIII. Angliæ regem ſcribit) *hoc demum videatur eſſe, vere ac germane militare, nihil*

arbitrari æqui ac boni propter ſe eſſe ſancitum, nullo ſe iuri eſſe ſubditum, ſe in vagina leges omnes cum ferro geſtare: quicquid conſcelerato animo collibuerit, id ſolum eſſe ius & æquum. Adeo milites noſtri, ſiue quo eant, ſiue redeant, furantur, rapiunt, conſtuprant, pulſant, abigunt pecora, pertuſis vaſis ſinunt efſluere vinum. Quid multis? Crudelius tractant ſuos, quam hoſtes. Et hoc hodie, ſi ſuperis placet, appellatur ius militare, & ad hæc conniuent principes. Lucanus lib. 10. bell. ciuil. multa paucis comprehendit:

Nulla fides pietasq; viris, qui castra ſequuntur:
Venaleſq; manus: ibi fas, vbi maxima merces.

Sed eheu!

---- ---- quis talia fando
Temperet à lacrymis?

1. Aeneid.

III. Veræ militiæ encomium, & veri militis requiſita.

Verum hęc haud ideo dicta ſunto, quaſi omnem omnino militiam iniquam eſſe contendere auſim. *Militare enim*, inquit Auguſtin. de verbis Domin. *nō eſt delictum, ſed propter prædam militare, peccatum eſt.* Imo, quod Cicero teſtatur pro Muræna. *Rei militaris virtus præſtat cæteris virtutibus: omnia noſtra ſtudia, & hæc forenſis laus & induſtria latent in tutela ac præſidio bellicæ virtutis: & ſimul atq; increbuit ſuſpicio tumultus, artes illico noſtræ conticeſcunt. Omnia denique, quæ ſunt in imperio, in ſtatu ciuitatis, ab iis defendi & fir-*

firmari putantur, qui militari virtute antecellunt.

Et in eadem Oratione: *Multo plus adfert dignitatis res militaris, quam iuris ciuilis gloria. Vigiles tu de nocte, vt tuis consultoribus respondeas: ille vero, quo intendit, mature cum exercitu perueniat. Te gallorum, illum buccinarum cantus exuscitat. Tu actionem instituis, ille aciem. Tu caues, ne tui consultores, ille, ne vrbes aut castra capiantur. Ille tenet & scit, vt hostium copiæ tu, vt aquæ pluuiæ arceantur. Ille exercitatus est in propagandis finibus, tu in regendis.*

Veri militis requisita paucis coarctat Veget. lib. 7. de re militari: *Iuuentus*, inquit, *cui defensio prouinciarum, & bellorum fortuna committenda est, & genere, si copia suppetat, & moribus debet excellere. Honestas enim idoneum militem reddit: verecundia, dum prohibet fugere, victorem.* Inutiles autem omnino sunt gloriosi illi Thrasones, qui lingua quidem & minis vno ictu sexcentos profligare sese posse iactant, quibus autem vbi ad pugnam & pugnas deuentum est, secundum Homericum illud, *IV. Veri militis requisita.*

----- παρὰ ποσὶ κάππεσε θυμός,

in pedes mens decidit imos.

Erasmus hos *pisciculis similes* esse ait, qui vocantur *gladioli*: quippe qui gladium quidem haberent, cor autem non haberent. Paucis Virgil. lib. 4. Aeneid.

Degeneres animos timor arguit.

Cæterum de requisitis veri militis disserentem vide I. Lipsium, Politicor. lib. 5. cap. 7. 8. 9. & Althusium Polit. cap. 34.

ODA VI.

In adulatores Chamaeleontaeos.

NVCLEVS.

Adulator cum laudat, pungit.

Qui mel ferunt in oribus,
Sed fel gerunt in cordibus.
Hi sunt in orbe plurimi.
Quocunque ocellos mißitas,
Sedem sibi firmißimam
Defixit hæc astutia.
In Curiis, Ecclesiis,
Scholis, & aulis Principum,
Inter viros celsißimos,
Ciues, & inter rusticos.
Paucis; vbiq; gentium
Viri morantur duplices.
Aquas humentes porrigunt,
In corde flammas apparant,
Quod ore poscunt, pectore
Quam maxime fastidiunt.

Hic

Hic barbam nectit stramineam.

Hoc orbis est nunc proprium.
Verbis medelam suggerit,
Factis venenum porrigit.
Hoc dicit, illud cogitat,
In ore: Te iuuet Deus:
In corde: Tollat Cerberus.

Si forsan obuiaueris,
Heus, Frater, inquit optime:
Cum paulo post receßeris,
Calumniatur peßime.
Hic scilicet contortili
Barbam plicare stramine
Fumosq; nouit vendere,
Et crocodili lacrymas
Oculis dolosis fundere.
Hæc scilicet, nasutuli
Quod dictitant homunculi,
Ciuilis est prudentia,
Et laude digna maxima,
Tacere, quæ quis cogitat,
Et cogitare, quæ tacet.
Picem vocare candidam,
Niuemq; nigram dicere!
Si digna quiuis præmia
Factis meretur propriis,
Vos milleformes Prothei,
Cum sitis ore duplices,
Os promeretis vndiq;
Grandi refertum stercore.

NOTÆ.

Viri duplices quinam.

TVrpe est, inquit Seneca in epist. ad Lucil. *aliud loqui, & aliud sentire.* Homerus vehementius in huiusmodi nebulones, duplici præditos pectore, inuehitur in Iliad.

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πυλῇσιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ βάζει.

Hoc

Hoc eſt:

Exoſus enim ille mihi, velut inferorum portæ,
Qui aliud quidem occultum habet in mentibus,
aliud vero ore profert.

Sic Plautus in Aſinaria:

Pro monſtro eſt, quando, qui ſudat, tremit.

Noſtro certe nunc hoc ſeculo tam late ſerpſit contagio hæc, vt tota hominum ferme omnium vniuerſitas malo hoc, ceu lue quadam peſtilentiſſima, infecta merito dici poſſit. Ita nunc omnis candor, fideſque omnis exulat. Vix milleſimum ex hominum pectore prouenit verbulum. Omnia ficta, omnia ſub caritatis ſpecie fucata, vereque γλυκόπικρα ſunt, hoc eſt, dulcia-amara. Dulcia quidem externa ſimulatione: amara autem & venenoſa interno receſſu.

Bellum in hunc ſenſum eſt epigramma, quod addo:

Nõ aliud genus eſt hominum tam vulnere dirum,
Non telis Scythicum letiferis celebre:
Os pingui, quam quod butyro mollius effert,
Verbaq; depromit lenius ipſo oleo:
Intus ſed toto meditatur vulnera corde,
Quæ iaculis Scythicis aſperiora facit.

At locus dandus erat Phocylidis monito:

μηδ' ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἄλλ' ἀγορεύων.

Noli aliam occultare in corde ſententiam,
& aliam proferre.

ODA VII.

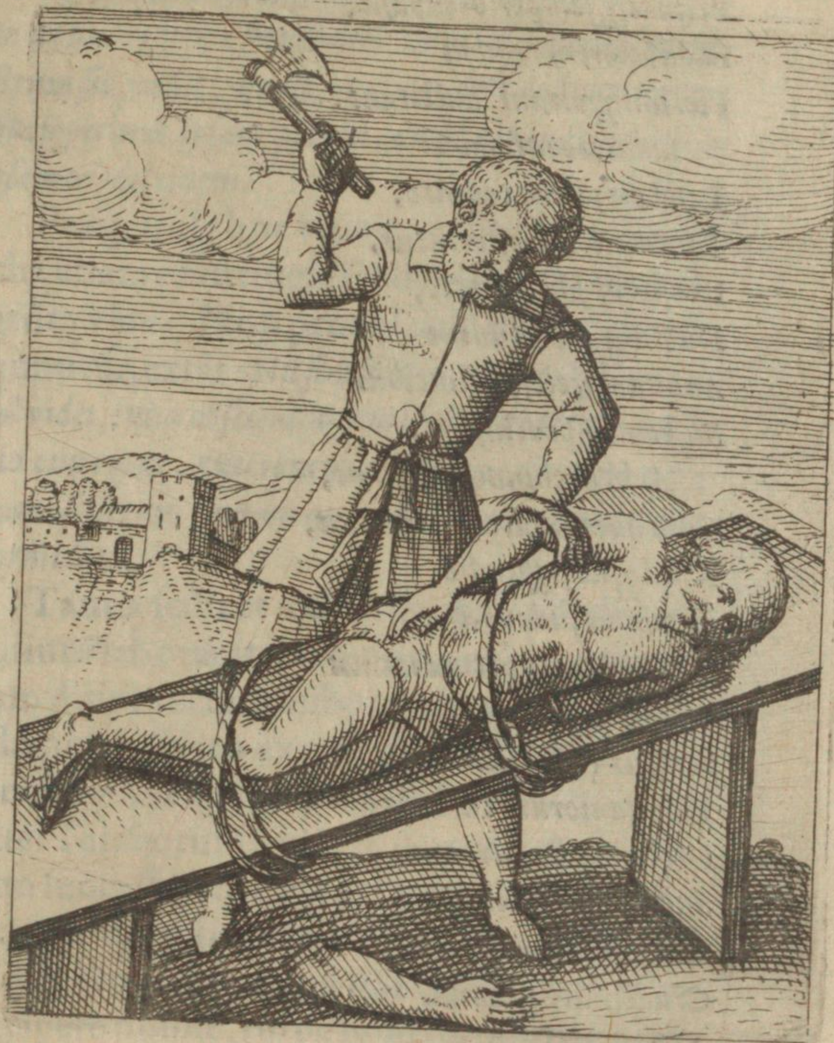
In proditores ac delatores.

NVCLEVS.

Nil proditore turpius.

Sic est: Iudas proditor
Scelus patrauit peßimum,
Quod innocentem perdidit,
Crucíq; Christum tradidit.
At ille nummos interim,
Sui furoris præmium
A Pharisæis rettulit.
At proditores millies
Nunc nequiores rescias,
Qui non verentur, candidos
Plane, virosq; innoxios
Gratis macello dedere,
Suiq; nullum criminis
Efflagitare præmium.
Istud profecto dixerim,
Iudas adhuc si viueret,
Tantamq; furum cerneret
Rediuiuus impudentiam,
Locum tueri proditor
Vix, credo, poßet infimum.
At hi magistri fraudium,

Hic macello innocentem offert.

Hi proditores, lanii,
Hostesq́; sanguinarii,
Tam sunt in arte callidi
Vt subdolas fallacias
Omnes ad vnguem nouerint:
Licetq́; sint nequißimi,

Tamen

Tamen antecellunt omnibus,
Primasq; semper occupant,
Et lautiorem regibus
Plerumq; vitam ductitant.
Iudas, abominabili
Tandem piaclo cognito,
Tanto metu prosternitur,
Exosus vt sibi ipsemet,
Ductusq; pœnitudine
Animam scelestis faucibus
Suspendio praecluserit.
At hi cachinnos excitant,
Cum quem macello destinant,
Nihilq; de suspendio
Parumue sudant anxii.
Sed cum suprema iudicis
Olim die nouissimo
Feretur (oh) sententia,
Tunc laniorum turbula
Orci macella perpetim
Subibit infernalia,
Suaq; sumet congrua
Crudelitatis praemia.

NOTÆ.

Proditionis vitium detestabile.

DE Iuda Hieronymus in Epist. ad Rust. *Iudas*, ait, *de Apostolatus fastigio in proditionis Tartarum labitur, nec familiaritate communi, nec intinctione buccellæ, nec obsequii gratia frangitur,* *ne*

ne hominem tradat, quem filium Dei nouerat. Et Ambrosius in Matth. cap. 26. *Instrumento pacis mortem irrogat: seruus dominum, discipulus magistrum sic prodit; quasi, inquit, per instrumentum pacis perimis ipsam pacem, de osculo machinaris ipsam proditionem.*

Prægrande hoc vitium Franciscus Petrarcha etiam perstringit Dialog. 80. quem integrum vide. Non procul à fine hæc, quæ sequuntur, extãt: *Nil scelestius proditore. Nil turpius sol videt, cuius obscœnitas tanta est, vt & qui artificio eius egent, execrentur artificem, & qui cæterorum scelerum famam quærunt huius infamiam reformident.*

Tanto scilicet odio semper proditionis vitium laborauit, vt nemo non omnibus illam diris execrationibusq; deuouerit. Exemplo nobis sunto ex priscorum Romanorum documentis Camillus & Fabricius, quorum alter Faliscorum, quos octennali obsidione iam successu irrito presserat; pueros à magistro per deambulationis speciem eductos, sibique, tanquã certam victoriæ spem, traditos accipere noluit, turpẽ hunc proditorẽ auersatus, vinctũ nudatumq; terga, adolescentulis verberibus in vrbem agendum tradidit; teste Liuio lib. 5. Alter autem commoda itidem proditionis oblata occasione, proditorem omnino respuit atque detestatus

fuit;

fuit: *Hic*, inquiens, *est ille Fabricius, qui difficilius ab honestate, quam sol à cursu suo, auerti possit.* Sexcenta proditionis exempla qui cognoscere auet, adeat Theatrum Philosophicum Rauisii Textoris pag. 575. & seqq. vbi voto ipsius abunde satisfiet.

ODA IIX.

In pollicitatores grandiloquos.

NVCLEVS.

Pollicitis diues quilibet esse potest.

Sic orbis vsus obtinet,
Stylusque nostræ curiæ:
Spondere montes aureos,
Et pauculos arenulæ
Puluisculos exoluere:
Grandes equos promittere:
Pullumque aselli reddere:
Magnum vouere cereum,
Qui quantitate populum
Malumue vincat nauticum,
Deinde vix minutulam
Offerre sebi tedulam.
Sic omnis (heu!) euanuit
Candor, fides, integritas.

Hone-

Hic in taleam loquitur.

Honestitudo, veritas,
Æqui boniq; gratia.
Sic fallit hospes hospitem,
Et venditorem venditor:
Sic seruus herum decipit,
Herusq; ludit seruulum.

Nil veritati conſonum
Totum per orbem viſitur.
Fideſq́ꝫ tuta nullibi:
Sed cuncta vel craßißimis
Referta ſunt mendaciis;
Vel hercle callidißimis
Connexa ſunt fallaciis.
Sic GARRIVNT IN TALEAM,
Qui verbulis ditißimi,
Factisq́ꝫ ſunt pauperrimi:
Quibus vſitatum eſt dicere:
Eſt polliceri nobilis,
Seruare pacta ruſtici.

NOTÆ.

I. *Montes aureos promittere.*

CVM Leoſthenes ciuitatem Atheniẽſium, ad bellum impuliſſet, magnificis ſpebus ad nomen libertatis ac principatus erectam: Phocion illius verba dicebat eſſe cupreſſis ſimilia, quæ ſublimes cum ſint ac pulcræ, fructum non habent. Nihil profecto dici potuit accommodatius in ſermonem ſplendide magnificeq; pollicentem, ſed infrugiferum: quemadmodum cupreſſus arbor ſublimi compoſitoque in conum vertice, procul egregium quiddam polliceri videtur, cum vix tamen vlla ſit ſterilior. Hinc in prouerbium abiere CHARETIS POLLICITATIONES, αἱ χάρητος ὑποσχέσεις, de illis dici ſolitæ, qui Chare tem

retem Athenienſem æmulati, multa facile ac benigne promittunt, iuxta illud Naſonis, 1. Art.

Promittas facito: quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

De iſtiuſmodi pollicitatoribus Terentius etiam in Andria act. 4. ſcen. 1.

In denegando modo queis pudor paululum adeſt:
Poſt vbi tempus promiſſa iam perfici,
Tum coacti neceſſario ſe aperiunt,
Et timent, & tamen res premit denegare.
Ibi tum eorum impudentiſſima oratio eſt:
Quis es tu? quis mihi es? cur mea tibi?
Heus, proximus ſum egomet mihi: attamen vbi fides?
Si roges, nihil pudet. hic, vbi opus eſt,
Non verentur: illic, vbi nihil opus eſt, ibi verentur,

Notare autem debebant iſti homines illud Pythagoræ, qui, *Age*, inquiebat, *res præclaras, nihil magnifici interim promittens*, (Teſte Stobæo ſerm. de virtute) æmulati hac in parte morum arborem, quæ dicitur prouerbialiter ſapientiſſima arborum. Nam vltima flores producit, prima vero vel imprimis fructus: Ita non eſt diu antea oſtentandum, quid poſſimus, vel velimus: tarde potius eſt promittendum, & mature tunc præſtandum. Et elegans de hac materia II. *Promiſſis ſtandum.*

dictum est Stobæi lib. de moribus: *Priusquam promittas, delibera: & cum promiseris, facies: prius si negaueris, fecisse postea fallere est. Id ergo agas, vt ne quis merito tuo te oderit.*

Coronidis loco epigramma Iacobi Billii, quod in Anthologia eius extat, de Dei ac mundi pollicitationibus, annecto:

Vt mundus, sic sunt mundi promissa, quod ipse
Promittit, fictum est, fictus vt ipse quoq; est.
Vt Deus est, sic sunt bona, quæ promittit, & offert:
Certus vt est, certas sic dare nouit opes.
Quam nos læui igitur! Certo non fidimus: illi
Fidimus at contra, quem dare verba iuuat.
Sic sumus huic similes, quem spe deludit inani
Perdix, dum pullis consulit ipsa suis.

ODA IX.

In Scholasticos plumigeros vanaq; eruditionis opinione inflatos.

NVCLEVS.

Non pluma, non vestis, sed ars studiosum facit.

FEx nunc iners scholastica
Prodire tandem in publicum,
Suisq; dignum fraudibus

Locum

Hic artes simul omnes cum sacculo deuorat.

Locum subire quaeritat.
Sic ordo namque postulat.
Non, ora centum si forent,
Linguaeque multo plurimae,
Sat hercle possem commode
Scholasticorum subdolas

Fallacias exponere;
Non, Argus etsi viueret,
Poßet suis ocellulis
Videre, vel perquirere
Astutias scholarium.
Veruntamen conabimur
Præstare, quantum poßumus.
Vix regulam syntaxeos
Primam cerebro condidit:
Vix ora pugnis rubida,
Nudumq; virgæ podicem
Subduxit, ecce, grandibus
Tumidisq; feruens æstibus
Incedit, atq; virgei
Caligas doloris conscias
Abominatur peßime,
Natibusq; splendidißimas
Adaptat atq; amplißimas.
Latus deinde debile
Ensi coaptat maximo,
Quo sicut æquilibrio
Innititur, maiusculo
Ne forte raptus ventulo
In saxa dura concidat,
Capitiq; mulctam sentiat.
Mox cristulas in pileo,
Mox cristulas in pectore
Fastu superbus erigit,
Cruriq; subligaria
Hinc inde nectit pendula,
Quibus superuacaneum

Vento

Vento creet negotium,
Muſcaq; punctiunculas
A crure diras arceat.
Roſas deinde calceis
Subiniicit latiſsimas,
Exiſtimes vt vaccei
Par eſſe grande ſtercoris.
Demum his onuſtus naniis
Lares relinquit patrios,
Vitamq; cordialibus
Academicam ſuſpiriis
Optat, capeſsit, incipit.
Quid multa? talem ſe gerit,
Vt vel referre tædeat.
Non literis, non artibus
Operam nauat, ſed belluo
Noctes dieſq; perbibit,
Stertit, libroſque murium
Corroſioni ſubiicit.
Tandem vacuus nummulis,
Aegrotus in marſupio,
Multo domum reuertitur,
Quam quondam abhinc receſserat,
Effectus imperitior,
Hæc veritati congrua
Vel illud eſſe comprobet,
Quod forte nuper contigit.
Academiam ſubiuerat
Fors ruſticelli filius,
Et plurimum pecuniæ

Pro more ibi consumserat.
Tandem reuersus ad patrem,
Vitaq; agrestis immemor
Gestus agebat splendidos.
Sumtus parens non immemor,
Quem filio suggesserat,
Examinare commodo
Illum volebat tempore,
Cum, stercorandis aruulis,
Fimis onustum redderet
Plaustrum, rogabat filium;
Quali Latini nomine
Illud solerent dicere,
Quod tres haberet cuspides,
Et quo fimum sustolleret?
Mox ille: MISTGABELIVM.
Sed quomodo istud alterum,
Stercus reuellens funditus,
Geminoq; dente præditum?
Respondet ille: KARSTIVM.
O impudentem SCHELMIVM!
Parens subinfert illico,
Vix me, sceleste, contines,
Quin huncce MISTGABELIVM,
Grandemq; sumam KARSTIVM,
Tuumq; nequam SCHWARTIVM,
Crassumq; SCHELMIRVCKIVM
Modis acerbis dedolem.
Vix eloqui desiuerat,
Natum fimeto destinat,

Et,

Et, quem putarat Musicum,
Nunc mandat esse rusticum.

NOTÆ.

PLerique in eo Philosophi, &, quicunque illis accensentur, viri eruditi consentiunt, scientias atque artes, homini nonnihil dignitatis adferre, ita vt sæpenumero vltra humanitatis limites in Deorum beatorum choros eum referre possint. Hinc infinita illa & innumera scientiarum præconia, quibus quisq; eas artes atq; disciplinas, in quibus iam diuturno vsu animi sui vires exercuit atque exacuit, non minus exculto, quam prolixo sermone omnibus aliis conatur anteferre & vel supra ipsos cœlos attollere. Num recte ita sentiant, nolo ego, viribus quippe impar, iudicare. Negat profectò Cornelius Agrippa, & strenuè quidem negat. Nam (ait) prout artes & scientiæ illæ in alium atque alium incidunt, alios etiam atque alios effectus producunt. Si in malum quempiam inciderint, mirum nisi magis noxiæ fuerint, illumque ex malo multo reddiderint deteriorem; vt peruersum Grammaticum, vaniloquum Poëtã, mendacem historicum, rhetorem palponẽ, dialecticum litigiosum, sophistam fallacem, lasciuum Musicum, astronomum superstitiosum, physicum absurdum, portentosum Me-

I. Artium & scientiarum præstantia.

Error Corn. Agrippa.

taphyſicum, ethicum moroſum, iniquum Politicum, Iuridicum flexiloquum, Medicum ineptientem, Theologum ἐπερόδιξον & contentioſum. Quid multis? A primis ſtatim initiis, cum pueris infundi atque inſtillari cœperint, mores eorundem plerumque mutant in deterius, & cum nequam prius fuerint, multo deinde euadunt nequiores. Quod ſi etiam in non tam malum, ſed ſtultum aliquem incidant, nihil illo inſolentius ac inopportunũ magis: nam præter id, quod illi de cognata ſtultitia ſupereſt, tuetur illum doctrinæ autoritas, habetque literarum inſtrumenta, quibus ſuam defendat amentiam, quibus cæteri ſtulti carentes mitius inſaniunt, quemadmodum de Rhetore ait Plato: *Nam quo erit* (inquit) *ineptior atque indoctior, hoc plura narrabit, imitabitur omnia, nihilque indignum ſe putabit.* Nihil igitur exitialius, quam cum ratione inſanire, merito videri poteſt; atque adeo artes omnes atque ſcientiæ, cum deteriores plerunque ſectatores ſuos faciant, exterminari atque eliminari debent.

III. *Eius confutatio.*

Errat autem Agrippa grandem errorem, & ignorat craſſa ignorantia. Quis enim vinum ob temulentiam meam culpet? Quis aurum propter furem? Quis enſem propter latronem? Non terra vinum eam ob

ob causam producit, vt isto ad vomitum vsque me ingurgitem. Non aurum ideo in vsu est humano, vt fures faciat. Non ensis ideo efficitur, vt latronibus adiumento sit. Sic nec artes ideo perdiscuntur, vt nequitia eo maiori & acutiori solertia possit exerceri, sed imo, vt iis mediantibus omnibus ista è locis possit expelli atque arceri.

Quod iuuenes studiis dediti aliis plerumque sint petulantiores ac peiores, quis adeo amens, vt artibus illud adsignet? Nimirum IV. *Mores iuuenum studiosorum quales.*

Imberbis iuuenis tandem custode remoto
Gaudet equis, canibusque & aprici gramine campi:
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper.

Hi igitur defectus artium atque scientiarum adminiculo sunt corrigendi, quandoquidem, Poeta teste,

------ didicisse fideliter artes
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Et, Seneca suffragante,

Quo quisq; doctior, eo est humanior.

Versa autem vice,

Quo quisq; indoctior, eo est impudentior.

Cæte-

Cæterum de moribus modernorum quorundam Scholarium vſitatis qui notitiam parare ſibi volet, ſubeat Amphitheatrum Ioco-ſerium Caſparis DornauI, in diſputatione de Natura Pennalium, vbi materiam ridendi largiſſimam inueniet.

V. Superbia cumprimis ſtudioſo vitanda.

Vitanda vero cumprimis eſt iuuentuti, literis & artibus deditæ, ſuperbia, de qua Franciſcus Petrarcha dialog. 41. de diſcipulo indocili ac ſuperbo, veriſſime aſſerit: *Superbia hoſtis ingenii eſt, dumq́ ſubeſſe dedignatur, & diſcere negligit diſcipulus, inſolens ægre manum ferulæ ſubiiciet, doctrinæ animum, reprehenſionibus aurem, collum iugo. Nimirum ſicut tumor oculorum viſui, ita tumor animi ingenio nocet: vt diſciplinis aditus fiat, comprimenda eſt omnis elatio.* Qua de re eleganter etiam Ouid. *1.* Art.

Phillyrides puerum citharæ præfecit Achillem,
Atq́ animos molli contudit arte feros.
Qui toties ſocios, toties exterruit hoſtes,
Creditur annoſum pertimuiſſe ſenem.
Quas Hector ſenſurus erat, poſcente magiſtro
Verberibus iuſſas præbuit ille manus.

Auſonii etiam conſilium locum reperiat, quod Eidyll. 5. ſuppeditat:

Diſce lubens, tetrici nec præceptoris habenas
Deteſtare nepos, nunquam horrida forma magiſtri,
Ille licet triſtis ſenio, nec voce ſerenus
Aſpera contractæ minitetur iurgia frontis,

Nun-

Nunquam immanis erit, placita assuetudine vultus
Qui semel imbuerit, rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem, pappos, auiasq; trementes
Anteferunt patribus seri noua cura nepotes,
Sic neque Peliden terrebat Achillea Chiron
Thessalico permixtus equo, nec pinifer Atlas
Amphitryoniaden puerum, sed blandus vterq;
Mitibus alloquiis teneros mulcebat alumnos.
Tu quoq; ne metuas, quãuis schola verbere multo
Increpet, & truculenta senex gerat ora magister.
Degeneres animos timor arguit: at tibi consta
Intrepidus, nec te clamor, plagaq; sonantes,
Nec matutinis agitet formido sub horis,
Quod sceptrũ vibrat ferulæ, quod multa supellex
Virgea, quod mollis scuticam prætexit aluta,
Quod feruent trepido subsellia vestra tumultu.
Pompa loci, & vani fugiatur scena tumoris.

De scholarum vtilitatibus atque commodis, quin & amplissimæ & præstantissimæ sint, neminem puto esse qui dubitet, cum ad veram religionem conseruandam, & ad posteros propagandam, mores & vitam hominum probe informandam, & artium liberalium cognitionem comparandam maxime omnium inseruiant. Certe qui scholas è mundo exterminandas statuit, idem facit ac si solem cœlo deturbari iubeat. Vide de hac re Ioannem Althusium Politic. cap. 9. them. 38. 39. 40. Bartholomæum Keckermannum *VI. Scholarum vtilitas maxima.*

in

in Systemate Politic. Casmannum in vitâ Politica, & Matth. Stephanum lib. vlt. de iurisdictione.

ODA X.

In adulatores ac delatores.

NVCLEVS.

Adulator niger est: hunc tu caueto.

QVi vela venti turgida
Quocunque nouit tempore
Accommodare flatibus,
Et ex eodem frigidum
Calidumq; flare gutture,
Et ille ad hoc collegium
Nequissimorum pertinet.
Hunc si quis in consortium
Suum receptet, illico
Illius appetitibus
Inseruit atque nutibus,
Et sub figura pharmaci
Lethale mulsum suggerit.
Rides; cachinnos excitat.
Ploras; gemit suspiriis.
Sudas; calore diffluit.
Friges; rigescit frigore.

Dormi-

Hic victum amictumque assentando quæritat.

Dormire vis; iam somniat.
Furis; tumultus excitat.
Irasceris; toruum videt.
Sermocinaris; cæteris
Altum imperat silentium.
Lætaris; instat plausibus.

Quod

Quod si tuis inhæserit
In palliis puluisculus,
Pilusue, vel quid sordidum,
Manu reuellit, subdola
Barbamq; dextra vellicat.
Omnes colores suscipit,
Solius albi nescius
Coloris, atq; rubidi:
Semperq; ceu mutabilis
Reciprocat Chamæleon.
Si quid pusilli criminis
Commilito patrauerit,
Mox heri ad aures portitat,
Et, quam potest, conuitiis
Exaggerat grauissimis,
Cum millies scelestior,
Furcaq; multo dignior,
Meritus sit ipse literam
Referre longiusculam.
Heus, qui sapis, Gnathonibus
Et aurium mulctoribus
Inuisus istis abstine,
Proculq; abactos vltimis
Iube exulare finibus.

NOTÆ.

I. *Assentatorum mores quales sint.*

SIc mores ferunt assentatoris.
----- *Rides? maiore cachinno*
Concutitur: flet, si lacrymas conspexit amici,

Nec

Nec dolet: igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit Endromidem: si dixeris, æstuo, sudat.

[Iuuenalis Sat.3.]

Quid, quod adulandi gens prudentissima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum inualidi collum ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.
Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.

[Idem ibidem.]

Simile est Martialis Epigramma lib. *12.* in Pontilianum:

Mentiris, credo: recitas mala carmina, laudo:
Cantas, canto: bibis Pontiliane bibo.
Pedis, dissimulo; gemma vis ludere, vincor:
Res vna est, sine me quam facis, & taceo,
Nil tamen omnino præstat mihi mortuus, inquis:
Accipiam bene te: nil volo, sed morere.

Terentius in Eunucho suo sic suas ipsius laudes decantantem inducit Gnathonem:

Omnia habeo, nec quicquam habeo: nihil cum est, nihil desit tamen,
Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt,
Nec sunt: hos sector: hisce ego non paro me, vt irrideant:
Sed his vltro arrideo, & eorum ingenia admiror simul.
Quicquid dicunt, laudo: id rursum si negant, laudo id quoq;:

Negat quis, nego: ait, aio: postremo imperaui egomet mihi
Omnia assentari. Is quaestus nunc est multo vberrimus.

Exemplum istiusmodi assentatoris exhibet fabula illa, quam Ioachimus Camerar. lib. fabul. p. 98 recenset.

Ægrotus enim quidam à medico suo interrogatus, quo pacto præteritam noctem peregisset? respondit, se admodum sudasse. Hoc, inquit Medicus, bonum est. Postridie reuersus, & similiter percontatus ægrotantem audiuit, horrore fuisse ipsum vehementi concussum; Et hoc ipsum, Medicus inquit, bonum est. Tertio sciscitatus, quomodo haberet, cognouit, intercutem effusam affligere hominem. Sed & hoc bonum esse dixit. Digresso Medico, accessit ex amicis vnus ægrotum, &, quid fit, inquit, & quo in loco sunt res tuæ? Optimo, inquit ægrotus. Nam multitudine bonorum fere extinguor.

Epimydion fabulæ huius ab Hieronymo accipe, qui in epist. ad Rusticum; *Ne credas*, inquit, *laudatoribus tuis, imo irrisoribus aurem ne libenter accommodes, qui, cum te adulationibus fouerint, & cum te impotem mentis effecerint, si subito respexeris deprehendes post te colla incuruari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam.*

ODA XI.

In Sacrificulos, monachos, monialesq́;.

NVCLEVS.

Preces sub lingua natæ irritæ.

SI non aberro, pectoris
Nec deuiat sententia,
Monachos rudes, & cœlibes
Contenderem potißimum
Huc pertinere virgines;
Et quos ob imperitiam
Misellulos fraterculos
Vocamus ignorantiæ,
Qui propter assuetudinem,
Longo frequentem tempore,
Aedes sacratas visitant,
Vt repleant sedilia,
Vel mußitantes inuicem
Linguæ Latinæ voculas
Inane murmur proferant,
Quod nec rudis plebeculæ
Phalanx, nec ipsi intelligunt.
Preces ab ore sæpius
Effutiunt: at interim
Aut in popinis pectore

Hic ſermonem è caua profert olla.

Verſantur, aut in balneis,
Vel, quid rogarint, neſciunt:
Et ſcire, quaſo quomodo
Vel mente poſſent aſſequi,
Cum nullus horum ſtipitum
Linguam Latinam nouerit.

At qualis efficacia
Poteſt precum eſſe talium,
Quas ore natas extimo
Fert corde lingua neſcio?
Sic qui receptant nummulos,
Vbi nulla eorum copia:
Et qui capillos vellicant,
Vbi intuentur obſitum
Lata caput caluedine:
Quiq; aucupantur gaudium,
Vbi corda mœror occupat:
Qui ſe paratos offerunt
Prius, ac rogantur: ſinguli
Hunc pertinent ad ordinem,
Qui concauis è vaſibus
Et teſtulis inanibus
Nouere verba promere.

NOTÆ.

PLus, inquit Auguſtinus, *placet Deo latratus canum, mugitus boum, grunnitus porcorum, quam cantus clericorum luxuriantium.* Etenim (quæſtio eſt Iſidori lib. 3. de ſumm. bon. cap. 8.) *Quid prodeſt ſtrepitus labiorum, vbi cor eſt mutum? Sicut enim vox ſine modulatione eſt quaſi vox porcorum, ſic oratio ſine deuotione, eſt quaſi mugitus boum.* Taleſque preces ſub lingua natę dicuntur, pectore illarum prorſus ignaro. Non ſecus, ac ſi quis ex olla vacua ſermones prome- I. *Preces ſub lingua natæ.*

 reau-

re ausit; quod Germani in prouerbio dicunt: Auß einem holen Hafen reden. Quemadmodum autem frumentorum granula, telluris tantummodo superficiei iniecta, exarescunt, nullumque fructum proferunt, nisi occando sulcandoque subigantur soloq; condantur: Ita preces sub lingua natæ, oreq; solo, inscio corde, effutitæ, effectu carent, nisi ærumnarum miseriarumque mole depresso pectore proficiscantur.

Non, inquit Chrysostom. super Matt. cap. 6. *voce clamosa pulsandus est Deus, sed conscientia recta placandus; quia non est vocis, sed cordis auditor.* Sic Isidorus, quem paulo ante allegaui, eodem in loco: *Oratio cordis est, non labiorum: neq; enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor adspicit. Melius est, cum silentio orare corde sine sono vocis, quam solis verbis sine intuitu mentis.*

II. *Precum deuotarum requisita.* Precum autem deuotarum quænam requisita sint, breuissime docet Cassiodorus super Psalm. 16. vbi ait: *Ipsius est oratio perfecta cuius & causa clamat & lingua, & actus, & sermo, & vita, & cogitatio. Multum* scilicet (teste Beda, de templo Salomonis) *iuuat orationis puritatem, si in omni loco vel tempore nos ab actibus temperemus illicitis: si semper ab otiosis sermocinationibus auditum pariter castigamus & linguam: quæcunque enim sæpius agere, loqui vel audire solemus, eadem necesse est sæpius ad animum, quasi solitam propriamque recurrant sedem: & sicut sues volu-*

tabra

tabra siue palustria, columbæ limpida solent frequentare fluenta, ita cogitationes puram mentem immundæ perturbant, castam spirituales sanctificant. In eundem sensum est epigramma meum, quod addo:

Sit persona tibi triplex bene nota roganti,
Deuoto quoties fundis ab ore preces.
Prima sit hæc, ad quam pia vota feruntur, & ille est,
Qui freta qui terras, qui regit astra, Deus.
Altera mox, à qua pia vota feruntur, & ille est,
In Christum fidei robore nixus homo.
Tertia sit, per quam pia vota feruntur, & ille
Est intercessor Christus homo atq; Deus.

Audoenus, Martialis meus, vno disticho omnia comprehendit:

Sit purum pectus, domus oratoria, lector
Spiritus, & mundum cor, manuale precum.

ODA XII.

In exaggeratores censoresq; immodicos delictorum.

NVCLEVS.

Camarina non mouenda.

VIx absolutum colligi
Nequam potest consortium,

Hic merdam cribrando mouet.

Si non huic acceßerit
Conglutinatus ordini,
Qui ſcit laborioſius
Merdam mouere ſordidam,
Colare, cribro ſubdere,
Mox perforare, pungere,
Modisq; mille vellere,

Atq;

Atque his odorem motibus
Creare fœtidißimum.
Hic, quæ vetustus tabida
Vel ante centum secula
Obliuioni tradidit,
Et iamdiu longißima
Deleuerit præscriptio,
Orco reducit infimo.
At posteaquam stercoris
Fœtor per omnes iuerit
Hinc angulos, & peruio
Nares odore impleuerit,
Tunc callidis argutiis
Se litibus subducere
Nouit, velut qui turbidam
Non reddidißet guttulam,
Et crebrius nil quam suam
Allegat innocentiam:
Cum nequiorem vix tamen
Reperire poßis alterum,
Ardente quamuis lampade
Instructus eßes prauia,
Denasque per prouincias
Inquireres amplißimas.
At, quæso, quorsum conuenit
Hæc stercoris commotio
Merdæque vellicatio?
Cur prisca, nequam furcifer,
Nobis reuoluis crimina,
Cum tanta sit recentium

Transgreßionum copia?
Si ſunt in orbe ſingula
Hoc iudicanda crimina,
Hoc punienda crimina,
Quorſum tribunal vltimum
Summiq; laudum iudicis,
Quo proferentur omnia,
Quæ longa quondam obliuio
Occulta ſepeliuerat?

NOTÆ.

1. *Camarinã mouere quid ſit.* TAlem Camarinam mouent, qui diu obliuione extincta denuo in apricum proferunt, miriſque artibus exaggerant, nullam aliam ob cauſam, quam vt nouas tragœdias, nouoſque tumultus excitent. Si quos forte inimicos in gratiam redire vident, mox paleas, pilos, ſulphur igni, qui extinctus iam videbatur, adhibent, calumniæque flabro tantas de nouo flammas cauſantur, quibus ſedandis nec Oceanus ſufficeret.

De his Plautus in Sticho;

Sed curioſi hic ſunt quamplures mali,
Alienas res qui curant ſtudio maximo:
Quibus ipſis nulla eſt res, quam procurent, ſua.

Terentius in Heautont. hanc peruerſitatem ſecum admirans, alta voce exclamat:

Dii vestram fidem? itane comparatam esse hominum naturam omnium,
Aliena melius vt videant, & iudicent, quam sua.

Horat. 1. Serm. 3.

—— Egomet mî ignosco, Mæuius inquit,
Stultus & improbus hic amor est, dignusq; notari,
Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius.

At notatu dignum est vetus Adagium, quod habet Valerius Maximus: Μὴ μνησικακήσεις. *Ne memineris malorum.* Sic qui olim obliterari memoriam malorum iubebant, illud Homeri vsurpabant. II. *Aliqua mala sunt tegenda.*

Τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν,
Irrita Dî superi ventis hæc omnia tradant.

Nam quæ, malum, est insania, ea, quæ iamdudum sopita atque obliterata sunt, mala, denuo iterum in apricum producere? quam vero vtilitatem affert? Si quis sordes in cloaca delitescentes, commouere baculoque aut alio instrumento hinc inde atque ex imo quasi fundo proturbare ausit, quid aliud aget, quam quod fœtorem excitabit longe grauiorem atque abominabiliorem? Apage igitur mihi sint nebulones isti stercorarii, quibus id volupe est, vt aliorum delicta iamdiu obliuione sepulta, ex intimis quasi terræ abyssis eruant atq; eradant; digni medius-fidius, *Sunt verba Mureti.*

qui

qui in cloca, à se commota, fœtore suffocati vitam finiant.

ODA XIIV.

In eos, qui aures demulcendas sibi porrigunt.

NVCLEVS.

Vterq; nequam, & qui adulatur, & qui adulatione delectatur.

QVi vellicandas porrigit
Aures adulatoribus,
Circumq; circa naribus
Tractus, retractus, ducitur,
Næ mentis impos est suæ,
Stultoq; quouis stultior.
Qui vellicandas arripit
Aures dolo consutili,
Circumq; circa naribus
Tractum, retractum, ductitat,
Næ mentis impos candidæ,
Et fure quouis nequior.
Quis damna, quis pericula,
Venena quis lethalia
Retexat ore singula,
Quæ palpo dat versatilis?

Hic aures demulcet.

At nunc ita vſus obtinet:
Odioſa ſordet veritas:
Fallax amicos plurimos
Acquirit aſsentatio,
Et aurium demulſio.
Hæc peſtis aulas principum
Præoccupat potiſsimum,

Quas

Quas hi palatini canes
Tantis dolis coinquinant,
Fucisq; tam subtiliter
Effabricatis obruunt,
Vt exulare candida
Cogatur inde veritas.
Nec mira res est admodum,
Cum principum pars maxima
Plerumq; prurientium
Sit aurium tam prodiga,
Vt vellicandas suauiter
Aures vtrasq; porrigant,
Laudesq; plus Gnathonicas
Quam veritatem diligant.
Horum deinde subditi
Fiunt furoris æmuli,
Et quisq; de vilißima
Natus licet plebecula
Aures suas palponibus
Vafrisq; adulatoribus
Late trahendas commodat,
Ne, blanda vellicatio
Si deforet diutius,
Vel diffluant torpedine,
Vel concidant marcedine.
Tu cautior, qui plurima
Vitare vis pericula,
Arce Gnathones auribus,
Arce Gnathones ædibus.

NOTÆ.

NOTÆ.

QVi tantopere adulationibus & palpamentis delectantur, næ illi non sunt homines, sed simiæ, quibus summum volupe est, laudari. Vere simii, imo insani! *Quid enim* (Alanus de complanctu naturæ) *aliud est adulationis vnctio, nisi donorum emunctio? Quid commendationis allusio, nisi prælatorum delusio? Quid laudis arrisio, nisi eorundem derisio?* [Alexāder Magnus, cum in obsidione cuiusdam vrbis circuisset muros, ictu sagittæ percussus, cum represso sanguine sicci vulneris dolor cresceret, & crus obstupuisset, coactus absistere; *Omnes,* inquit, *me filium esse iurant Iouis, sed vulnus hoc hominem me esse clamat.* Idem nos faciamus dicamusq; : *Vos quidem dicitis me esse prudentem, ego autem video, quam multa inutilia concupiscam, nocitura optem.* Hæc Senecæ sunt verba epist. 60. ad Lucil.] *Adulationis descriptio.*

De Sigismundo Imperatore Aeneas Syluius lib. 1. comment. de rebus gestis Alphonsi, narrat, Vatiniano ipsum adulatores odio prosecutum fuisse. Cumq; aliquando assentator quidam supra modum eum laudasset, Diisque similem esse dixisset, alapas aliquot grandes ei impegit. De quibus cum ille lamētabundus quereretur, rogaretq;: *Cur me cædis, Imperator? Cur me,* inquit Sigismundus, *mordes, adulator?*

Sic Bion, eos qui auscultarent adulatoribus, dicebat esse similes amphoris, quæ auribus circumaguntur; referente Erasmo 8. Apophth. ex Plutarcho.

Diogenis adagium erat: Κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς κόρακας, ἢ εἰς κόλακας. *Tutius est, incidere in coruos, quam in adulatores.* In quem sensum est epigramma Iacobi Billii, in Anthologia sacra:

Non inter cicures palpone nocentior vlla est
Bellua, nec quæ plus gignat in orbe mali.
Vix etenim est vllus, cui non per verba propinet,
Quæ mage sint ipso dulcia melle, necem.
Ac licet extincto coruus se corpore pascat:
Corporibus viuis abstinet ille tamen.
Sæuior at contra palpo nece parcit ademtis:
At viuos blandis morsibus vsq; petit.

Alan. de complanctu natur. *Huius pestis pestilentia percutiunt principum laterales, palatini canes, adulationis artifices, fabri laudis, figuli falsitatis. Hi sunt, qui magniloqua commendationis tuba in diuitum auribus citharizant, qui medicæ adulationis fauos foras eructant, qui, vt emungant munera, caput diuitis oleo adulationis inungunt, prælatorum auribus puluinaria laudum subiiciunt, qui ab eorum palliis, aut fictitium puluerem excutiunt, aut vestem fictitie deplumant implumem.*

Eadem prorsus Cassiodorus de eodem vitio tradit. *Adulatio*, inquit, *blanda omnibus applaudit, omnibus salue dicit, prodigos vocat liberales: auaros, parcos & sapientes: lascinos, curiales: garrulos,*

los, affabiles: obstinatos, constantes: pigros, maturos & graues. Hæc sagitta leuiter volat, & cito infigitur.

Qui plura hac de re cupis lege Theophrast. de notis assentatorum. Vbi multa, quæ risum tibi mouebunt.

Magnates & Principes aduersus istud adulationis venenum, Homericum illud, tanquam pharmacon quoddam, in promtu semper habeant:

οὔτοι ἐγὼ θεός εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις!

Nullum ego sum numen, quid me immortalibus aquas?

Inferioris fortunæ homines illud Ciceronis lib. 1 Offic. *Cauendum, ne assentatoribus patefaciamus aures, & ne adulari nos sinamus, in quo falli facile est. Tales enim nos esse putamus, vt iure laudemur: ex quo nascuntur innumerabilia peccata.* Intus, inquit Seneca epist. 77. *te ipsum considera, non, qualis sis, aliis credas.*

ODA XIV.

In calumniatores atq; obtrectatores.

NVCLEVS.

Omnia si perdas, famam seruare memento,
Qua semel amissa postea nullus eris.

A*Cerba vulgo nummuli,*
Multoq; adhuc acerbior,

Iactura vitæ creditur.
At nominis si læsio
Famæq́; diminutio
His comparetur, paruuli
Referre vix puluisculi
Poterunt vel vnum granulum.
Quin ipsa famam nominis
Et iura vitæ præferunt,
Multoq; pluris æstimant.
Sed hisce non obstantibus
Tam nunc scelesta plurium
Nequam viget peruersitas,
Et nauseanda prauitas,
Vt quosq; candidißimos
Viros, eosdemq; optimos
Conuitiis turpißimis,
Teliúq; linguæ peßimis
Non erubescant pungere;
At quosq; contra peßimos
Nequam celebrioribus
Ad astra tollant laudibus.
O prauitatem seculi!
O irrigandam plurimis
Peruersitatem fletibus!
Præsentis ô deterrimam
Aetatis insolentiam!
Quæ de caprina lanula
Aliisue causis friuolis
In proximum grauißimis
Armata probris, detonat.

O vi-

Hic vnus est è circumforaneorum grege.

O viperas dirißimas,
Canesq́; liuidißimos,
Dignißimos, quos desuper
Fœtens matella proluat!
Candoris at tute appetens
Ne pende vili nominis
Existimatiunculam,

Quamuisq; perdas omnia,
Domos, agellos, prædia,
Pecunias: famam tamen
Seruare ſemper integram
Summis ſtude laboribus,
Namq; hac ſemel deperdita
Perdes miſellus omnia,
Erisq; nullus poſtea.

NOTÆ.

I. *Calumnia & detractio quantum vitium.*

EIuſdem prorſus cum hac ſummulæ erat oda IV. ad quam vide quæ adnotaui.

Nimirum vti quiſque eſt nequiſſimus, ita alios etiam veluti ſui ſimiles traducit. Quemadmodum igitur non laus eſt, niſi à viro laudato lauderis, ita nec vituperium eſt, quod à nebulone in virum bonum euomitur. Belle admodum Seneca de remed. fortun. *Male,* inquit, *de te opinantur homines, ſed mali. Mouerer, ſi me Marius, ſi Cato, ſi Lælius ſapiens, ſi alter Cato ſi Scipiones duo iſta loquerentur: mouerer, ſi hoc iudicio facerent, quod nunc morbo faciunt.* Etenim, vt Comicus Græcus ait,

ἤθους δικαίου φαῦλος οὐ ψαύει λόγος.
Attingere probos verba non queunt mala.

Et dic quæſo; *Si quis ſolem tenebrarum authorem æſtimet, ſoline an ſibi detraxit? Sibi videlicet ipſi, cum furioſi & inſanientis opinionem ſequatur. Eodem profecto modo, qui prauos bonos eſſe putant, & è contrario ſe ipſos vituperant.*

Bonæ

Bonæ profecto famæ apprime esse studendum, authores monent. Seneca de remed. fort.

Bona, inquit, opinio hominum tutior est pecunia. Bonum est, quod supprimitur, nequaquam extinguitur: bona fama in tenebris proprium splendorem tenet. Idem in Prou. *Honestus rumor alterum est patrimonium.*

II. *Bona fama præstantior diuitiis.*

Ouid. 2. Fastor.

Fama manet facti, posito velamine currunt,
Et memorem famam, qui bene gessit, habet.

Salomon etiam, rex sub sole sapientissimus, idem approbat Prouerb. 22. *Melius est nomen bonum, quam diuitiæ multæ: super argentum enim & aurum gratia bona.* Et Isidorus in synonymis soliloquiorum lib. 2. cap. 27. *Disce bono flagrare præconio. Custodi bonam famam tuam.* Plaut. Mostellaria:

Ego si bonam famam mihi seruasso, sat ero diues.

Ouid. lib. 3. Pont. eleg. 2.

Corpora debentur mœstis exanguia bustis,
Effugiunt structos nomen honosq́ue rogos.
Occidit & Theseus, & qui tumulauit Orestem:
Sed tamen in laudes viuit vterq́ue suas.

ODA XV.

In eos, qui pecunia & muneribus corrumpuntur.

NVCLEVS.

Bos in lingua.

ADeste nunc famelici,
Quos appetitus aureus,
Famesq́; quos argentea,
Sitisue nummularia
Sua inficit cupidine:
Laudes quibus, conuitia,
Ius, fas, nefasq́;, munia,
Et cuncta sunt venalia:
Qui, cum fere nequißimi
Sint, quos solum fert, omnium
Et vlla, quamuis peßima,
Non erubescant crimina
Ausu patrare perfido,
Lucem verentes splendidam,
Post terga retro clanculum
Acceptilant pecuniam,
Tam callidis versutiis,
Et subdolis astutiis,
Illos vt esse deieres
Pulcerrimos & optimos

Ciui-

Hic retro capit pecuniam.

Ciuilitatis æmulos,
Vt qui recuſent præbita
Opis ferendæ gratia
Clientulorum præmia.
At ſi retracta paululum
Conſpexerint munuſcula,
Mox acriores flagitant,

Et ceu rapaces miluii
Suis prehendunt vnguibus.
At hæc lues potißimum
Contagiosa iudices
Nostri subintrat seculi,
Queis hos recludit spiritum,
Ne veritati congruam
Pronuncient sententiam,
Lucriq; turpis gratia
Album nigellum dictitant,
Obliqua recta iudicant,
Et iura turbant omnia.
Vbiq; vincit scilicet
Immensa nummi autoritas,
Pecuniæq; copia;
Castrumq; inexpugnabile
Non est, modo id contingere
Hastæ queant argenteæ,
Asinusq; multo scandere
Onustus auri pondere.

NOTÆ.

1. *Pecunia quanta vis.* VEtus, sed verum est adagium: *Pecunia obediunt omnia.* Græcorum eodem tendit: χρήματα ἀνήρ. *Pecuniæ vir.* Nimirum, quod Horatius asserit,

——*Vxorem cum dote, fidemq; & amicos,*
Et genus, & formam regina pecunia donat.

His ὁμόψηφοι sunt versus illi iambici senarii ex Bellerophonte Euripidis:

Sine

Sine me vocari peßimum, vt diues vocer.
Nemo, an bonus: an diues, omnes quærimus.
Non quare, & vnde? quid habeas, tantum rogant.
Vbiq; tanti quisq;, quantum habuit, fuit:
Quid habere nobis turpe sit quæris? Nihil:
An diues, quærimus omnes, nemo an bonus.
Aut diues opto viuere, aut pauper mori.
Bene moritur, quisquis moritur, dum lucrum facit.
Pecunia ingens generis humani bonum.

Virgilius lib. 3. Aeneidos:

----- *Quid non mortalia pectora cogis*
Auri sacra fames?

Horatius ex 2. serm. Satyr. 3.

----- *Omnis enim res*
Virtus, fama, decus, diuina humanaq; pulcris
Diuitiis parent: quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam & rex,
Et quicquid volet.

Propertius:

Aurum omnes victa iam pietate colunt.
Auro pulsa fides, auro venalia iura:
Aurum lex sequitur: mox sine lege pudor.

Iacobus Philomusus Poeta:

Aurum destructor vitæ, princepsq; malorum,
O quam difficiles nectis vbiq; dolos?
O vtinam natum nunquam mortalibus esses,
Dulcia suppeditas quæ nocumenta viris!

Te propter pugnæ fiunt, & bella mouentur,
Ad prædam & cædes corpora nostra trahis.
Tu facis, ingratus patrem quod filius odit:
Inter & agnatos iurgia sæpe moues.
Prosternis gentes, & totum destruis orbem,
Nulla fides hominis te duce stare potest.

Flaccus:

Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat castra potentius
Ferro.

De iudice pecunia & muneribus corrupto vulgo; Ἀργυράγχην πάσχει. *Argentanginam patitur.* Item: *Bos in lingua.*

De istiusmodi peruersis iudicibus, qui corrupti muneribus suffragia iniqua ferunt, aut per tyrannidem innocuos opprimunt, & Homerus Iliad. π.

Οἱ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
οἱ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.
Qui per vim in populi cœtu communia iura
Deprauant, ac iustitiam depellere tentant,
Nil veriti vocem Diuum.

At hos imitari potius decebat Anacreontem, qui, cum à Polycrate tyranno quinque talentorum acceperat munus, insomnes duas ducebat noctes, indeque cogitatione solicitus, reddidit ea, dicens: *Non tanti ea sibi esse, vt tanta cura vexari vellet.*

ODA XVI.

In viros duplices.

NVCLEVS.

Vir duplex duplex malum.

NVnc in theatrum duplici
Ducemus ore praeditum,
Istique nequam commoda
De sede prouidebimus;
Quam pone falsos iudices,
Et institores subdolos,
Iure occupabit optimo,
Cum dirigat mutabile
Ad flabra venti pallium,
Talis figura iudicis
Depingitur nequissimi,
Qui forte currum acceperat,
Ex rusticelli munere,
Vt largienti diceret
Accommodam sententiam.
A parte sed contraria
Corruptus idem postea
Praestantiori munere,
Equis duobus scilicet,
Opimitate splendidis,
In rusticellum protulit
Trifurcifer sententiam,

Hic egregiam se lanam ducere simulat.

At ille quæstus plurimum
Tristis rogabat, eccubi
Currus suus remanserit;
Cui, Barde, iudex; quid rogas?
Equis abactus pectore
Dudum recessit è meo.

Tales

Tales adhuc quamplurimi
In orbe dantur iudices,
Qui ſeſe vtriuq; ſerio
Fingunt fauere partibus,
Cum nil volutent pectore.
Quam fraude furem peſſimum,
Et pelle nequam maximum
Turpiſſima circumferant.
Sic inſtitores perfidi
His moribus ſunt præditi:
Emturientes vilius
Diuendituri carius
Plerumq; merces æſtimant,
Tantisq; miſcent fraudibus,
Vt ventilatæ maximis
Mendaciorum flatibus
Trabes fragore contremant.
Nil orbe toto ſcilicet
Hoc inuenitur tempore,
Expers quod eſſet fraudium,
Sed ſceptra vbiq; regia
Vulpina pellis obtinet.

NOTÆ.

DE viris duplicibus vide quæ ſupra ad odam 6. attuli. Nam ſimilis hæc cum illa eſt farinæ. De iudicibus etiam & iuriſperitis, ſub hoc nequitiæ vexillo ſtrenue militantibus, vide, quæ itidem ſupra ad odam 3. adnotaui. I. *Viri duplices qui.*

De

II. *Institorum & mercatorum indoles.*

De institoribus mercatoribusque Augustinus lib. 13. de Ciuit. Dei, cap. 2. ait: *Omnes volunt viliter emere, & care vendere.* Quos eorundem mores & Horatius l. 2. epist. ad Iulium Florum perstringit:

——— Plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.

Par similitudinum elegans de institorum moribus habet Chrysostomus, quas non possum non subdere. Prior est in Homil. 38. in 21. cap. Matth. *Quemadmodum qui ambulat inter duos inimicos, ambobus placere volens, & se commendare, sine maliloquio non potest; necesse est enim, vt & isti male loquatur de illo, & illi male loquatur de isto: Sic qui emit & vendit, sine mendacio esse non potest & periurio: necesse est enim, vt negotiatoribus hic iuret, quia non tantum valet res, quanto comparet eam: & ille iuret, quia plus valet res, quam vendit.* Posterior ibidem: *Quemadmodum, si triticum, aut aliquam bladi speciem in cribro, dum huc illucque iactas id, grana omnia paulatim deorsum cadunt, & in fine in cribro nihil remanet, nisi stercus solum: Sic & substantia negotiatorum, dum vendunt & veneunt, inter emtionem & venditionem minuitur, & in nouissimo nihil illis remanet, nisi peccatum.* Vide etiam, quæ infra ad Odam 26. adnotabimus, vbi plura de iniquitatibus & fallaciis mercatorum reperies.

ODA

ODA XVII.

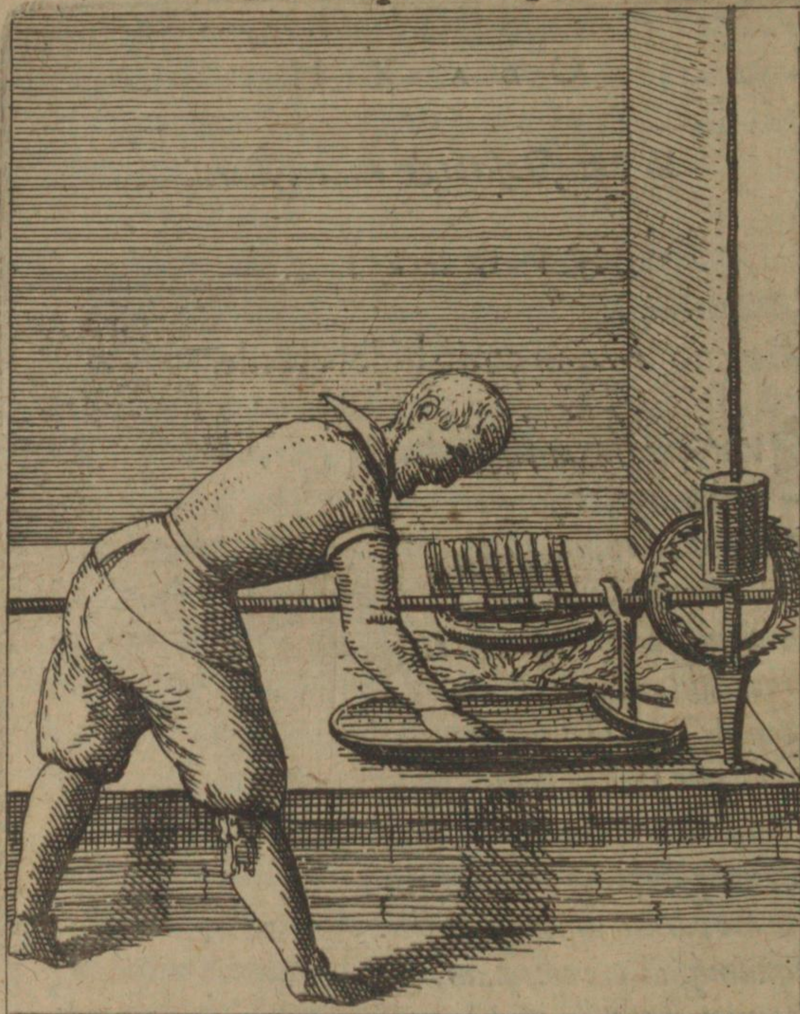
In Parasitastros & amicos ollares.

NVCLEVS.

Alieno corio ludere facile.

SVnt, quos iuuat pinguedine
Orbes nitentes lingere,
Altisq; quadris, musculi
Furacis instar, viuere,
Propriisq; nummis parcere,
Quos ollularum aruspices
Non absq; causa dixeris;
Quod mos sit illis ollulas
Famelicis disquirere,
Atrumq; sorptum sordido
Vorare panem iusculo,
Aquamq; dicere optimam,
Manibus lauandis præbitam,
Quod hæc paratam scilicet
Declaret esse cœnulam.
Hi carnis assæ frustulum
Per dena milliaria
Suis odorant naribus
Auidaq; fauce glutiunt.

Hic ollam sequitur atque cibum.

At cum iubentur debitos
Numerare nummos hospiti,
Nequam caput sub mensula
Ceu dormientes occulunt,
Velutq́; profundissimo
Sopore pressi, gutture
Ronchos ab imo maximos

La-

Late sonori ductitant,
Nullisq; possunt erigi
Tumultuationibus,
Aut vellicationibus:
Tam suaue nequam dormiunt!
At si vel vno verbulo
Solutionem spondeas,
Audaciores redditi
Caput scelestum proferunt,
Vagosq; confidentius
Hinc inde ocellos mißitant.
Quid obstat ergo, quo minus
Lubens & hos in ordinem
Nequam receptos collocem?

NOTÆ.

GEnuino profecto hos nomine Græci παρασίτους appellitant, quod semper aliorum culinam cibosque sectentur, & murium instar semper alienũ rodant cibum. Sic enim Parasitus quidam apud Plautum in Captiu. de se suique similibus: *Quasi mures semper edimus alienum cibum.* I. *Parasiti qui.*

Ἀλλοτριοφάγοι etiam vocantur, quibus dulce est aliena viuere quadra. Quin & ab iisdem Græcis prouerbiali verbo μυσπολεῖν dicuntur, quasi qui muris in morem cibi causa obambulent oberrentque, laboris omnino omnis & exercitationis impatientes. Quemadmo-

dum enim vultures triduo futura cadauera præſentiunt, eoque aduolant: ita hi per longa locorum interualla cibos dapeſque naribus ſagacibus odorant, greſſibuſque concitatis ad illas aduolant.

Nundinis nuperis Francofurtenſibus memini me vidiſſe circumforaneum ſeu præſtigiatorem quendam, vrſum ſecum deducentem, quem lõgo aſſuetum tempore ita informarat, vt velut conuiua aut hoſpes ſellulæ cuipiam tanquam menſæ aſſideret: à quo cum iſte ſymboli ſolutionem exegiſſet, vrſus, profundo quaſi ſomno depreſſus, caput ſubter menſam occultabat, &, grandibus licet verberibus impetitus, eo adduci nequibat, vt expergiſceretur. Prolatis autem à circumforaneo, tacitoque murmure expreſſis verbis, quibus immunitatem à Symboli ſolutione dormitanti pollicitabatur, vrſus veluti rediuiuus è ſopore aſſurgens caput lætus circumferebat, liberalitatique quaſi gratias agebat.

Tanta ſcilicet vitii huius eſt frequentia, vt circulatores etiam, tonſores & funambuli iſtud taxent, atque in vrſo, animali iſto apprime monſtroſo, fœditatem iſtius ob oculos nobis ponant. Sed apage mihi ſit ab honeſtis compotatiunculis iſta quorundam ſordida tenacitas, quibus volupe eſt, alienis ex loculis genio ſuo indulgere, & ſemper ἀσυμ-

βόλȣς

βόλυς esse. Apage, inquam, sint isti: cum
Commodius portetur onus, quod pondere nutat
Æquo, & pari consistit æquilibrio.

ODA XIIX.

In eos, qui scandala iuuentuti exhibent.

NVCLEVS.

Scandala sunt vitanda.

TAm nunc iuuentus omnibus
Scelesta turget fraudibus,
Vitæq; turpitudine,
Vt non opus sit pluribus
Vel institutionibus,
Vel incitationibus,
Quibus, velut calcaribus,
Ad omne morum dedecus
Prono ferantur impetu.
Istud profecto dixerim,
Certoq; comprobauerim,
Hunc qui iuuentam turpia
Velit docere crimina,
Et exhibere scandala,
Vesti pediclos sordidæ,
Mœnoq; lymphas addere,

Hic pediculos vesti pelliceæ addit.

Puella, quæ decennium
Vix nata, multo nequior
Nunc est, vetus quam fœmina,
Annisq; multis obsita.
Puerq;, qui decennium
Vix natus, is scelestior
Est, quam tremens senecio,

An-

Annisq; multis obsitus.
Tanta iuuentus ad malum
Velocitate cursitat!
Tanta iuuentus ad bonum
Tardatione reptitat!
Atqui parentes plurimi
Tam sese honestitudinis
Obliuiosos exhibent,
Vt scandalosa liberis
Exempla dent quamplurima,
Non verbulis solummodo,
Factis sed obscœnissimis,
Turpissimisq; gestibus
Ad impudicos incitent
Actus, velutq; ductitent,
Cum tempus ipsum sit tamen
Rerum magister omnium,
Tandemq; fontes indicent,
Vnde extrahant infantulos;
Causamq; monstret, succuba
Cur insidentem tergori,
Et vellicantem cristulas,
Gallina gallum portitet.

NOTÆ.

VT gypsum aut argilla, dum est vda, in quamuis imaginem facile sequitur fingentis manum: ita rudes iuuentutis animi facile in quamcunque, facilius autem, in de- I.

Pueri à teneris statim vnguiculis ad bonum

sunt infor-mandi.

teriorem partem, flectuntur. Nam, vt Ambrosius lib. 1. de viduis ait; *Vicina est lapsibus adolescentia. Quia variarum æstus cupiditatum feruore calentis inflammatur ætatis.* Mature igitur pueri à vitiis sunt arcendi, & ad virtutum studia adigendi; nec vel verbulo vel gestu remora scandalumue ipsis exhibendum. Quemadmodum enim sulphur subito ignem concipit: ita iuuentus facile ad omnis generis crimina perpetranda inflammatur.

Virgilii potius consilio locus dandus, qui 3. Georg. lib. tale suggerit:

Tu quos ad studium, atque vsum formabis agrestem,
Iam vitulos hortare, viamq; insiste domandi,
Dum faciles animi iuuenum, dum mobilis ætas.

Sic Horat. 3. Carm. 24.

—— Et teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studiis.

Idem 1. Epist. 2.

Fingit equum tenera docilem ceruice magister
Ire viam, quæ monstrat eques: venaticus ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in aula,
Militat in syluis catulus, nunc imbibe puro
Pectore verba, puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu.

Sene-

Seneca Oct.

Regenda magis est feruida adolescentia.

Deniq; Comicus Græcus:

Νέος πεφυκὼς πολλὰ χρηστὰ μανθάνει.

Annis iuuentæ multa discito bona.

Iuuenalis Sat. 14.

Nil dictu fœdum visuq; hæc limina tangat,
Intra quæ puer est: procul hinc procul ite puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reuerentia, si quid
Turpe paras, nec tu pueri contemseris annos,
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.

II. *Consuetudo quorundam locorum pessima.*

Verum deploranda quorundam locorum, ciuitatum præsertim, restat impia consuetudo, in quibus publica lupanaria, non dicam, tolerantur, sed conseruantur, & patronos habent acerrimos: Imo quibus publica theatra, immunitates & stipendia concessa sunt. Idque calua atque impia penitus ratiuncula, contra diuinas leges ipsumque Dei verbum è diametro pugnante; Vt nimirum, inquiunt, iuuentus egesto illic libidinis impetu peiora conari desistat. Sed ô scelus consuetudinis inexpiabile! Hoccine est remouere scandala? Vide hac de re disserentem Cornelium Agrippam de arte meretricia & lenonia.

Tu, quicunq; sapis,

Principiis obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras:

Cumprimis vero fuge scandala. Illæ namq;

calamitatum malorumq; omnium ſeminaria ſunt, ac vitiorum fomenta: nam, vt Philoſophi aiunt, *paruus error in principio, maximus in extremo eſſe conſueuit*; & exigua ſcandali alicuius exhibitio maximum ſæpe peccatum producit. Noui nobilem, qui ſequens ſymbolon inſignibus ſuis inſcriptum vſurpabat: *Ex parua flamma magnus ignis.* Vere profecto! Parua ſcilicet ſcandali ſcintilla ſæpenumero maximum calamitatum infelicitatumque excitare ſolet incendium, quod vt in fauillis adhuc reſtinguas, bis terq; moneo.

ODA XIX.

In futiles rimarumq; plenas aniculas.

NVCLEVS.

Quem diabolus veretur, anus adit locum.

SI non aberro, Cerberum
Vix futilis, loquaculæ,
Plenæq; rimis fœminæ
Malignitatem cenſeo
Aequare poſſe peſſimam.
Hæc ad ſi fors prodeat,
Omnes pererrat angulos,
Sibiq; quærit garrula

Di-

Par hoc est anicularum garrularum.

Dicacitate comparem.
Quam nacta prolixißimam
Orditur ore fabulam,
Telamq́ue texit maximam:
Quid Imperator egerit;
Quid Pontifex sanciuerit;
Quid Principes decreuerint;

Quid præco verbi nupera
Pro concione dixerit;
Vt appetentes fœnoris
Taxarit vsurarios,
Aliosue reprehenderit;
Quoties maritus proxima
De nocte se subegerit;
Vestes quot & subuculas
Sartor sibi confecerit;
Et quid noui rumusculi
In balneis audiuerit;
Quid murmurando Iupiter
Iunoni in aurem dixerit;
Hæc illa nouit omnia,
Hæc illa fatur omnia,
Mendaciisq; plurima
Conglutinat mendacia,
Fraudesq; nectit fraudibus:
Probris deinde candidos
Conuitiatur pessimis,
Nullisq; quamuis optimis
Parcit scelesta mentibus,
Sed ore semper liuidum
Ensem nociuo gestitat.
O digna, cuius maximis,
Vagina pugnis vapulet!

NOTÆ.

NOTÆ.

GArrulitas hic non ſolum anicularum, ſed & aliorum omnium iure taxatur. Et id quidem merito. Nam, vti ait Euripides, I. *Garrulitatis vitium turpe.*

Ἀχαλίνων στομάτων τὸ τέλος δυστυχία.

Finis loquacitatis infortunium.

Sed & circumuagationes & diſcurſationes honeſtas mulieres omnino dedecent. *Vxor*, inquit Pſaltes 127. Pſ. *tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.* Solent quidem aliquibus in locis vites in foribus domorum collocari: comparaturus autem viti vxorem honeſti viri, non eam viti pre foribus exiſtenti voluit comparare, hæc enim expoſita eſt prætereuntibus, ſed viti in lateribus domus conſtitutæ. Talis debet eſſe honeſta mulier, non in foribus conſiſtens, aut more ardelionis cuiuſdam hinc inde per vicos & compita diſcurſans, ſed in lateribus & ſecretis domus ſuæ. Et ob eandem cauſam Prouerb. 31. de muliere bona dicitur: *Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit.* Non ſcilicet conſiderauit plateas & vias ciuitatis, ſed ſemitas domus ſuæ: has perambulat honeſta mulier, has conſiderat attente, has calcat prouide, ac proſpicit, quid intra parietes domus ſuæ ſibi agendum ſit, & ideo panem otioſa II. *Diſcurſationes an mulieres deceant.*

otioſa non comedit, ſicut mulier facit vagabunda, quæ domi conſiſtere nequit. Imitari ſcilicet honeſtam mulierculam decet exemplum Iudith, quæ ſecretum ſibi cubiculum in ſuperioribus domus ſuæ in ſacris literis conſtruxiſſe legitur, in quo clauſa veluti morabatur. Non ſatis illi fuit, intra ianuas domus ſecretũ cubiculum facere, ſed in ſuperiore & remotiore parte domus ſuæ illud conſtruxit, & eo ſe recepit. Nimirũ ſancta erat, pia erat, caſta erat: & mulier, quæ ſancta, pia, caſta eſſe cupit, hanc ipſius ſanctitatem, pietatem & caſtitatem ſectetur.

ODA XX.

In eos, qui multa in ſe expedienda ſuſcipiunt negotia.

NVCLEVS.

Nemo poteſt Dominis ſimul inſeruire duobus.

AEſtate binis indui
Subuculis, & vnico
Heris duobus tempore
Deferre velle munia,
Vnoq; ceruulos cane

Au-

Hic inter duas sellas corruit.

Audere binos insequi,
Simulq; eundem laudibus
Ornare nunc, nunc carpere;
Inter duas hæc sellulas
Fecere labi plurimos.
Qui curiosus plurimis
Sese ingerit negotiis,

Artesq;

Artesq; tractat plurimas;
Est ille longe plurimis
Subiectus infortuniis.
Nam vel ferendæ protinus
Est impar ille sarcinæ,
Vel si ferendæ idoneus
Sit ille forsan sarcinæ,
Vtrinq; tandem muneris
Vel accipit vilissimum,
Nullumue prorsus præmium,
Instar catelli Æsopici,
Qui carnis ore frustulum
Gestans, aquasq; transmeans,
Vmbra sub vndis carnea
Visa, volebat promere.
Frustratus atqui spe sua
Vtramq; carnem perdidit,
Veram ac imaginariam.
Hoc ergo tu prudentior
Memori reuolue pectore,
Si sede qua sedes bona,
Eritq; sedes commoda,
Hac sede tu sede, nec hac
Recede sede commoda.

NOTÆ.

1. *Duplex seruitus absurde.*

COmprobat sensum Odæ huius ipse noster Saluator Matth. 4. *Nemo*, inquiens, *potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio* ha-

habebit, & alterum diliget, aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet.

Cuius ſententiæ erat & Alexander Magnus, ad quem cum Darius Perſarum rex legationem miſiſſet, dimidiamque regni ſui partē ei obtuliſſet, animo eam magno repudiauit: *Mundus,* inquiens, *non agnoſcit duos Soles.* Inſani igitur ſunt, qui plurimis ſe immiſcent muneribus atque negotiis, cum vix vni alicui recte & pro æquitate pares eſſe queant.

Ergo qui ſapis, Phocylidem audi:

Καιρῷ δουλεύειν, μηδὲ ἀντιπνέειν ἀνέμοισι. 11.

Occaſioni obtempera, & noli ſpirare contra ventos. *Occaſioni ſeruiēdum.*

Et Catonem lib. 2.

Rem tibi quam noris aptam dimittere noli,
Fronte capillata eſt, poſt hæc occaſio calua.

Et alterum item Poetam:

Si qua ſede ſedes, & erit tibi commoda ſedes,
Illa ſede ſede, nec ab illa ſede recede.

ODA XXI.

In procos, qui diuitias ambiunt.

NVCLEVS.

Virtus ſpectanda, non nummus.

ANnis ab hinc prioribus,
Cum candor ille ſimplicis

Profunda hic verba promit.

Adhuc vigeret seculi,
Si quis volebat nubere,
Thoriq; capere coniugem,
Non copiam pecuniæ,
Dotisue magnitudinem,
Ambibat aut pulcredinem,
Sed castitatem fœminæ,

Quam

Quam fors amare cœperat,
Morumq; amori congruam
Spectabat elegantiam,
Vitæq; honestitudinem
Quod si bonis solummodo
Famaq; honesta præditis
Isthæc foret parentibus
Prognata, nil de cæteris
Bonis petebat amplius,
Non æra, non pecunias,
Non arua, dotes, prædia,
Vel postulabant talia,
Annis at his præsentibus,
Cum candor ille simplicis
Extinctus alget seculi,
Si coniugalem quispiam
Cupit subire lectulum,
Vim maximam pecuniæ,
Grandemq; dotis copiam
Plerunq; solui postulat,
Illudq; primum quæritat,
Diuesne sit, vel indiga,
Quam concupiscit, fœmina.
Si diues, illico accipit,
Suumq; dicit corculum,
Suamq; dicit ceruulam:
Si pauper, illam respuit,
Suamq; dicit nauseam,
Fœdamq; dicit simiam,
Non is senectam debilem,

Lipposq; non ocellulos,
Non ille rugas podicis,
Scabiemq; curat corporis,
Non ille mucum narium,
Sordesue spectat crurium,
Sed totus a pecuniæ
Dependet amens copia.
Aurum senectam dimouet,
Aurumq; lippas corrigit,
Aurumq; rugas explicat,
Aurumq; fœda perpolit,

NOTÆ.

I. *Quomodo nubendum.*

MArtia, Catonis filia, cum rogaretur, cur post amissum maritum denuo non nuberet; respondit, *se non virum inuenire, qui magis eam vellet, quam sua.* Quo dicto ostendere voluit, diuitias magis in vxoribus ducendis eligi solere, quam pudicitiam & morum honestatem: ac multòs non oculis, sed digitis vxores ducere. At quanta exinde sæpenumero eueniant incommoda, quid attinet commemorare, cum res hoc ipsa cottidie comprobet?

II. *Pecuniæ studium quam sit frequens.*

Ita nunc omnes istos Euripidis ex Bellerophonte Senarios in ore ferunt, quos mutato genere ad fœminas transferre liceat:

Sine me vocari pessimam, vt diues vocer.
Nemo an bona? sed an diues? omnes quæritant.

Non

Non quare & vnde? quid habeam, tantũ rogant.
Vbiq; tanti quæq; quantum habuit fuit.
Quid habere nobis turpe sit quæris? Nihil.
An diues, quærimus omnes, nemo an bona.
Aut diues opto viuere, aut pauper mori.

In eundem plane etiam ſenſum Phocylides:

ἵππους δ' εὐγενέας δίζεσθαι μὲν κατ' οἶκον,
ταύρους δ' ὑψιτένοντας, ἀτὰρ σκυλάκων πανα-
γρέους.
γῆμαι δ' οὐκ ἀγαθὴν ἐλθαίνομεν ἀφρονέοντες.
οὐδὲ γυνὴ κακὸν ἄνδρ' ἀπαναίνεται ἀφνεὸν ὄντα.

Hoc eſt:

Equos autem nobiles quærimus habere in domo,
Taurosq; altæ ceruicis, & catulos venatorios.
Ducere autem in vxorem malam fœminam contendimus inſipientes
Neq; mulier malum virum renuit, ſi diues ſit.

Themiſtocles Athenienſis multo hac in parte erat ſapientior. Cum enim filiam ſuam maxima cum dote pauperi cuidam, ſed honeſto tamen, iuueni elocaſſet, reprehenſus ob id ab amicis, *Malo*, inquit, *generum, qui egeat pecunia, quam pecuniam, quæ viro.*

III. Themiſtoclis ſcitum dictum.

Dignum denique notatu eſt iſtud Plauti in Aulularia:

Dummodo morata recte veniat, dotata eſt ſatis.
Hæ ſunt atq; aliæ multæ in dotibus magnis
Incommoditates, ſumtusq; intolerabiles:
Nam quæ indota eſt, ea in poteſtate eſt viri.
Dotatæ mactant & malo & damno viros.

Laudant ſapienter factum & conſilio bono,
Opulentiores pauperiorum filias
Vt indotatas ducant.

Lepidum Martialis ad Priſcam epigramma addo:

Vxorem quare locupletem ducere nolim,
Quæritis? vxori nubere nolo meæ.
Inferior matrona ſuo ſit, Priſca, marito:
Non aliter fiunt fœmina virq; pares.

ODA XXII.

In Grobianos inciuiles & agreſtes.

NVCLEVS.

Qui proficit in literis, & deficit in moribus, plus deficit, quam proficit.

EN vt micans diademate
Molliq; puluinario
Sus inſidens ſuperbiat!
Vt faſtuoſos ad latus
Ocellulos intorqueat.
Roſtrumq; turgens ſtercore
Diducat & diſtorqueat,
Tum caudulam contortiles
In circulos recolligat!
Hæc ſcilicet ciuilitas

Illa

Hic suem corolla cingit.

Illa est, & illa vrbanitas,
Qua Grobiani plurimi,
Et inficeti stipites,
Ceu sus, nitescunt sordibus,
Laudemq; censent maximam,
Vitam suillam degere,
Merdisq; se peruoluere,

Ructusq́; fauce maximos
Tanto sono protrudere,
Vt, ore clauso, peruio
Dentes labascant impetu;
Mox ventris illis insuper
Tantos fragores addere,
Vt tecta bombis contremant.
Quod si paratum forsitan
Vocantur ad conuiuium,
Cultro in patellam præpete
Præ cæteris mox inuolant,
Lautasq́; portiunculas
Dextra rapace subtrahunt.
Si quid cohæret dentibus,
Late recluso gutture,
Cultro reuellunt sordido,
Spurcisq́; figunt orbibus.
Quid multa? nulla negligunt
Obscœnitatis crimina,
Et fœde olentem debitis
Cingunt suem corollulis.

NOTÆ.

Ciuilitati morum studendum.

Ciuilitati morum diligenter studendum esse, omnes monent Ethici, viriq; alii eruditi. Certe, veteri adagio teste, *qui proficit in literis & deficit in moribus, plus deficit quam proficit. Vide Poema lepidum Poetæ non illepidioris, cui titulus est* GROBIANVS, *iocis salibusq́; vndiq́; refer-*

fertum. Nunc relictis sexcentis aliis, aliquot solummodo Nasonis ex lib. 1. de arte amandi disticha, huc facientia, annectere libet.

Munditiæ placeant, fuscentur corpora campo:
Sit bene conueniens & sine labe toga.
Linguaq; nec rigeat, careant rubigine dentes:
Ne vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Quid si præcipiam, ne fuscet inertia dentes,
Oraq; suscepta mane lauentur aqua.
Nec male deformet rigidos tonsura capillos:
Sit coma, sit docta barba resecta manu.
Et nihil emineant, & sint sine sordibus vngues:
Inq; caua nullus stet tibi nare pilus.
Nec male odorati sit tristis anhelitus oris,
Nec lædat nares, virq; paterq; gregis.
Sint modici risus, paruæq; vtrinq; lacunæ,
Et summos dentes ima labella tegant.
Nec sita perpetuo contendant ilia risu,
Sed leue nescio quid fœmineumq; sonet.
Est & in incessu pars non temnenda decoris:
Allicit ignotos illa fugatq; viros.
Carpe cibos digitis: est certus gestus edendi,
Ora nec immunda tota perunge manu.
Ne coram mistas ceruæ sumsisse medullas,
Nec coram dentes perfricuisse probem.
Certa tibi à nobis dabitur mensura bibendi:
Officium præstent mensq; pedesq; suum.
Iurgia præcipue vino stimulata caueto,
Et nimium faciles ad fera bella manus.

Occidit Euricion stulte data vina bibendo,
Aptior est dulci mensa merumq; ioco.
Vide quæ ibi multo plura sequuntur.

ODA XXIII.

In eos, qui magnificis titulis excogitandis sunt ingeniosi.

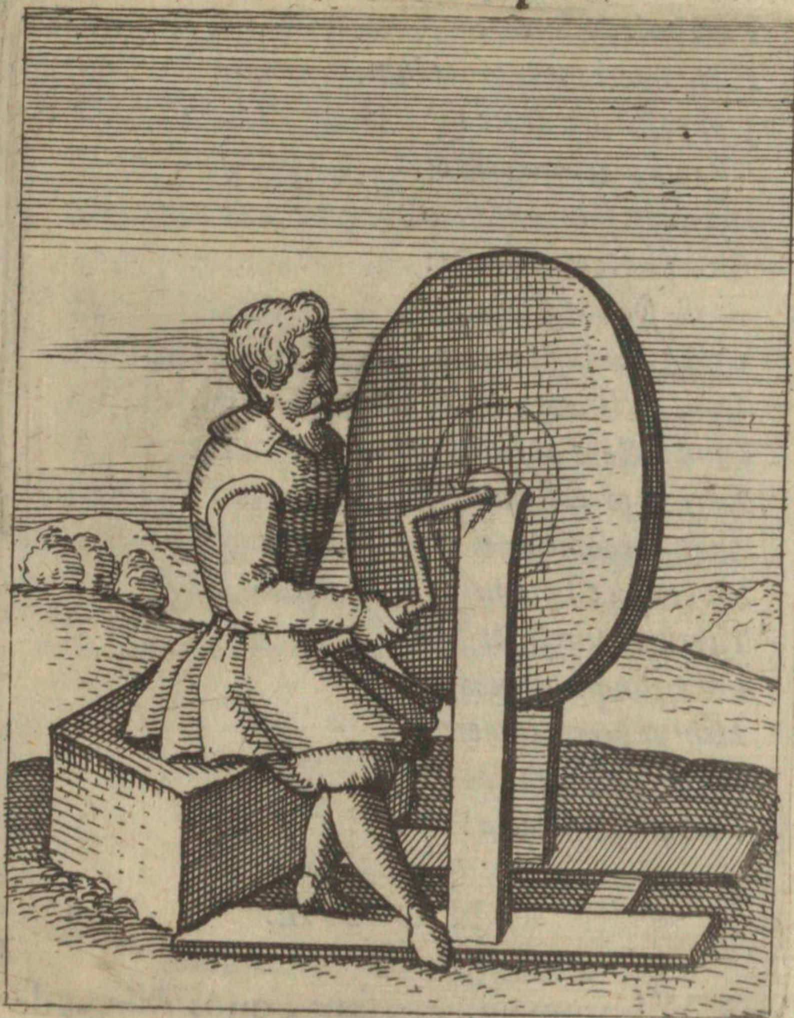
NVCLEVS.

Virtus, non titulus, clarum reddit.

VBiq; iam nunc gentium
Vagatur exul veritas,
Odiumq; sentit maximum,
Qui veritatem diligit:
Mellita sed qui verbula,
Fallace promit pectore,
Fellita cum sint spicula,
Et tela transfixoria,
Hic nunc vir est amabilis,
Totiq; mundo perplacet.
Ars ista nunc est optima,
Torquere verba subdole,
Polire belle, flectere
Et leuigare suauiter,
Vt dulciora dulcibus
Poßint videri mellibus,
Quibus velut lethalibus
Effascinamur pestibus,

Quid

Leuia hic verbula expolit.

Quid maximos recenseam
Titulos, quibus magnatibus
Fastum creantes obstrepunt.
Hic audit illustrissimus,
Cum non tamen plus luceat,
Fornace quam carbunculus.
At ille præcelsissimus,

Cum vix misellus infimo
Emerserit de stercore.
Hunc mentiuntur prouidum,
Qui nescit, hordeacea
Quanti placenta veneat.
Hic audit humanißimus,
Cum sit Nerone sæuior:
At ille spectatißimus,
Cum talpula sit cæcior.
Hunc dictitant amplißimum,
Cum pectore angustißimus,
Reiq; sit preßißimus
Angustia domestica.
Si vota fas est promere
Tantum mihi superstitis
Vitæ relinqui postulem,
Mihi vt liceret cernere,
Fucata quorsum hæc deniq;
Ventura sit fallacia!

NOTÆ.

I. *Assentatorum mores qui.*

EXhorum numero sunt, quos Alanus de complanctu naturæ *palatinos canes, adulationis artifices, fabros laudis, figulos falsitatis* nominat.

Hi, inquit, *sunt, qui magniloqua commendationis tuba in diuitum auribus citharizant, qui medicæ adulationis fauos foras eructant, qui, vt emungant munera, caput diuitis oleo adulationis inungunt, præ-*

lato-

latorum auribus puluinaria laudum subiiciunt, qui ab eorum palliis aut fictitium puluerem excutiunt, aut vestem fictitie deplumant implumem.

Sic Iuuenalis Satyr. 3.

Quid, quod adulandi gens prudentißima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum inualidi collum ceruicibus aequat
Herculis, Antaeum procul à tellure tenentis.
Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.

At Petrarchæ illud dialog. 49. notandum: *Virtus vno seu potius nullo titulo contenta, ipsa sibi est titulus.* Et paulo post: *Sapientia titulis non eget: per se ipsa clara est.*

ODA XXIV.

In Bibones, helluones & pergraecatores.

NVCLEVS.

Temulentia fons scelerum.

NVnc ad bibones deuenit
Orationis series,
Qui per tabernas vrbium
Currunt, & œnopolia,
Exhauriuntq; pocula,
Perduntque patrimonia,
Cum forte nummus obuenit,

Velo-

Hic humorem amat & internum & externum.

Velociores ceruulis
Mox ad popinas aduolant,
Et hunc bibendo digerunt.
Quod si rei penuria
Forsan grauari cœperint,
Ad fœda valde crimina

Sce-

Scelerumq; lernam turpium
Prono feruntur impetu:
Latrocinantur, turgida
Cultris secant marsupia,
Manusq; furtis mancipant,
Vel ostiatim postea
Stipem vagantes quæritant,
Morbisq; se miserrime
Fingunt grauatos maximis.
Pars crura nequam plurimis
Ligata voluit fasciis,
Claudosq; mentitur pedes,
Quos, si ferat necessitas,
Vix ceruulus celerrimis
Aequare possit cursibus.
Pars his adhuc scelestior
Falsas subornat literas,
Mendicitatis quas vocant,
His mentiuntur editas
Ab igne clades maximas,
Aedesq; flammis subrutas,
Humore cum diffluxerint
Liquore siue Bacchico.
Quid non malorum subdolæ
Excogitant fallacia?

NOTÆ.

DE bibacitate & ebrietate Augustinus vere: *Ebrietas est flagitiorum omnium mater,* cul- I. *Ebrietas quale quæ-*

tumq; sit vitium.

culparumque materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, subuersio sensus, tempestas linguæ, procella corporis, naufragium castitatis, amißio temporis, insania voluntaria, ignominiosus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, honestatis infamia, animæ corruptela. Idem alibi: *Ebrietas est blandus dæmon, dulce venenum, suaue peccatum, quam qui habet, seipsum non habet, quam qui facit, peccatum non facit, sed totus est peccatum.* Petrus Rauennas: *Ebrietas mater litium, furoris generatrix, petulantiæ magistra, hanc qui habet, homo non est; hanc qui habet, non peccatum facit, sed est ipse peccatum. Hæc enim est rabies voluntaria, inuitatus hostis, illecebra honestatis, & pudoris iniuria.*

Et quis omnia bibacitatis incommoda enarret? quæ non tantum terrenis, sed & cœlicis spoliat bonis. Diogenes, videns hominis, vino deditissimi, ædes venales esse, ex ianuæ inscriptione: *Minime dubitabam,* inquit, *quod vini crapula excußa facile domum euomeres.* Plato, vt ab ebrietate discipulos suos deterreret, eos admonebat, vt se ebrios in speculo contemplarentur. Sic enim fore, vt, dum faciem suam furibundam & phrenetico similem intuerentur, in posterum ab isto vitio eo diligentius abstinerent. At nunc adeo inualuit temulentia & bibendi consuetudo, vt pugna quædam vehemens inter æmulos compotores inita videatur. Meminisse autem illos decebat Aristippi, qui iactanti cui-

dam,

dam, quod multum bibere posset, nec inebriaretur: *Quid*, inquit, *magni narras, cum idem mulus quoque præstare possit?* Vel Demosthenis, qui, cum Philocrates & Aeschines, Atheniensium legati ad Philippum Macedoniæ regem, domum reuersi, regem eo nomine laudarent, quod strenue bibisset; *Hanc*, inquit, *virtutem cum spongia habet communem.*

ODA XXV.

In πολυπραγμοσύνην & superuacaneas quorundam curas.

NVCLEVS.

Spartam orna propriam.

NEgotiis qui plurimis
Se miscet, atque suscipit
Maiora, quam quæ propriis
Sufferre possit viribus,
Et qui superuacaneis
Distringitur laboribus
Aliena curans munia,
Næ stultus ille maximus,
Sensusque prorsus impotens.

Dignus-

Hic grandia sentit & loquitur.

Dignusq́; qui nequißimo
Accenseatur ordini.
Hi, quantum opum Venetiis
Fretum per Adriaticum
Ex Insulis acceßerit,
Norunt ad vnguem; Pontifex
Quas nuper indulgentias,

Por-

Portam recludens auream
Diuiserit plebeculæ:
Quot Imperator copias
Conduxerit stipendio;
Vel quorsum easdem miserit,
Quot interemtos prælio
Hostes cruento fuderit:
Quid actitet rex Galliæ,
Quid moliatur Sueciæ,
Hispaniæ, Poloniæ,
Quid Danus, aut quid Moscicus,
Quid Imperator Turcicus
Byzantii decreuerit,
Quid sanxerint septemuiri
In nuperis conuentibus,
Quot ciuitates liberæ
Pecunias collegerint,
Vel quorsum eas impenderint,
Scrutantur intensissime,
Laboriose quæritant;
Quibus foret consultius
Multo, magisq; commodum,
Si prouiderent propriis
Domi suæ negotiis.

NOTÆ.

Congruo admodum vocabulo eos, qui, neglectis propriis, alienis iisque captum & conditionem suam excedentibus curis se distor- I. *Ἀλλοτριο-επισκοπία quæ sit.*

diſtorquent ac diſtringunt, ἀλλοτριοεπισκοπεῖν Græci dicunt, quod inſpectionem ſuper aliena negotia ſibi ſumant. De quibus in Sticho Plautus:

Sed curioſi ſunt hic quamplures mali,
Alienas res qui curant ſtudio maximo,
Quibus ipſis nulla eſt res, quam procurent, ſua.

Sparta propria eſt exornanda.

II. Verum abeant iſti πολυπράγμονες, & naſuti, Spartamque ſuam propriam, quam nacti ſunt, exornare diſcant. Scilicet in ſuis ipſorum domibus videbunt omnia

In peius ruere & retro ſublapſa referri.

Habebunt igitur abunde, quod in ſe ipſis emendent, corrigant, ſanent. Noui virum apprime eruditum, cuius Symbolon eſt: TECVM HABITA. Fortaſſis ad imitationem Poetæ:

Tecū habita & noris quam ſit tibi curta ſuppellex.

Quid, quæſo, accommodatius in hunc ſenſum poterat dici? Suo ſcilicet quemque ſe metiri modulo ac pede par eſt. Sed propero & vela portum verſus tendo.

ODA XXVI.

In ſubdolos & fallaces mercatores.

NVCLEVS.

Laudat venales, qui vult extrudere, merces.

QVi fraude non vaferrima
Miriſq; ſtrategematis

Noſtro

Decipulam hic lardo perungit.

Nostro antecellunt seculo,
Velut pice hærent musculi,
Et vix queunt emergere.
Qui mella miscent fellibus,
Gratum veneno pharmacum,
Murina piperi stercora,
Formamq; possunt omnibus

Speciosiorem affingere,
Ceu venditores plurimi
Nouere nundinarii,
Qui, cum superne splendida
Et pulcra mercimonia
Sub fraude collocauerint,
Subtus recondunt pessima,
Ocellulis non obuia
Ementium, atque vacceo
Vix æstimanda stercore,
In orbe sunt potissimi,
Primasque sedes occupant.
Si quid vetustate obsitum,
Antiquitate marcidum
Conspexerint nequissimi,
Coloribus mox oblitum
Recentibus consarciunt,
Nouisque miscent mercibus,
Modosque fingunt plurimos,
Quibus scelesti ementium
Exhauriant crumenulas.
At quantulum iste venditor
A fure censes differat?
Certe videtur admodum
Discrimen esse paruulum.
Ab hoc cauere quis sibi
Potest, ab illo vix potest.

NOTÆ.

NOTÆ.

VIde quæ de mercatorum ac institorum moribus supra ad odam 16. adnotauimus, quæ & huc quam commodissime quadrant. *Est quidem mercatura*, secundum Aristotelem lib. 1. Polit. *per se non vitiosa, licet habeat turpitudinem. Ideoque licita est, si fit ad finem honestum vel necessarium, id est, si negotiator lucretur moderate, scilicet vel ad suæ familiæ sustentationem, vel pauperum, vel communitatis. At vbi saltem turpis lucri gratia exercetur, ad decipiendos homines, execranda est omnibusq; diris deuouenda.*

I. *Mercatura an sit licita.*

Apud Thebanos lex fuit, quæ vetuit τὸν δέκα ἐτῶν μὴ ἀπεσχημένον τῆς ἀγορᾶς μὴ μετέχειν ἀρχῆς: id est, *eum qui decem annis à commerciis non abstinuisset, remoueri à gubernatione.* Causa non est vna. *Primum*, quia consuetudine & inclinatione sunt auari, ideoque facile publicam rem in suam vertunt vtilitatem. *Secundo*, quia parum magnanimi aut splendidi, atque vt Aristotelis verba vsurpem, ἀγεννὴς ὁ τοιοῦτος βίος καὶ πρὸς ἀρετὴν ὑπεναντίος, id est, *Parum generosa est hæc ratio vitæ, & virtuti aduersa. Tertio*, quia fallaces sunt & dolosi vtplurimum. *Quarto* deniq; quia in publica persona auctoritatem id minuit, &, vt Liuius ait, *quæstus omnis indecorus Patribus est visus.*

II. *Mercatores ad gubernationem non sunt admouendi.*

7. *Polit. c. 9.*

lib. 21.

Si mercatorum naturam atque mores pe-

III. *Mercato-*

rum mores quales.

nitius excutiamus, paſſim peculiare illis eſſe animaduertemus, mentiri, peierare, fallere: nulla illis lucrandi ratio turpis: ita omnis eorum vita, omne ſtudium ad quæſtus, ad lucra, ad vſuras adornata eſt, vt dies noctesque id vnice operam dent, quomodo multos pecuniarum cumulos coaceruare, perque fas nefaſque corradere poſſint. Etenim, ſi Auguſtino credimus, *nulli ſine fraude diteſcunt: lucrum habere nemo poterit, niſi fraudem fecerit.* Ideo mercator

——— plenius æquo
Laudat venales, quas vult extrudere, merces.

Et, conſentiente alio,

Periurata ſuo poſtponit numina lucro
Mercator, Stygiis non niſi dignus aquis.

Emit hic, vendit ille, portat hic, ille aſpirat, hic creditor, ille debitor, hic ſoluit, ille recipit, alter rationes ſcribit: omnes autem peierant, fraudant, fallunt, nec animæ, nec corporis, nec fortunæ periculum verentur, modo lucrum ſperent: non cognationes, non affinitates, non conſanguinitates reſpiciunt, ſed, ſecundum Poetam

——— amicitias vtilitate colunt.

Nullis laboribus parcunt, nullis moleſtiis abſterrentur, ſed veluti extra mentis vſum conſtituti omnes orbis angulos cum ſummo vitæ & fortunæ periculo perreptant ac peruagantur. Imo, quod Horatius ait,

Impi-

Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Quis vero fraudes omnes percenſeat, quibus mercatores vtuntur in lana, lino, ſerico, panno, gemmis, aromatibus, cera, oleo, vino, frumento, equis, aliiſque animalibus, deniq; in omnium mercium genere? Quis monopolia enumeret, quibus non tantum totas ciuitates, ſed & regna exhauriunt? Quis ſatis vituperet fugas iſtorum, qui non raro ingenti ære alieno cõſarcinato, conſtituto alibi domicilio, inde vero proſtituta fide, verſo ſolo, profugi, & ſero aut nunquam redeuntes, creditores fraudant, & ad deſperationem ac laqueum adigunt? Ipſi ſunt qui chirographis & obligationibus implicant & explicant ciues, debitorumq; adeo profundas figunt radices, vt euelli deinde nequeant, ſed veluti in gyrũ pullulantes, & ex debitis debita germinantes vrbes earumq; incolas ſuffocant & euertunt, omnemq; ſubſtantiam inexplebilibus quaſi faucib. glutiunt atq; deuorant. Vt paucis dicam; omne eorum inſtitutum non niſi mendacia, fuci, ſermonum nebulæ, fraudes, furta, expilationes, inſidiæ, & impoſturę manifeſtę.

Hinc Græci mercatores nequaquam intra vrbes recipiebant, ſed vt ciues à periculi ſuſpicione eſſent immunes, à pomæriis non longe forum venalium ſtatuebant. Pleræq; aliæ gentes mercatores ad ſe accedere prohibue-

buerunt, quod mores deprauarent. Ideoque Plato eos vituperat, quod optimos inquinẽt mores, & in bene constituta Republ. lege cauendum censet, ne externarum gentium delitiæ in vrbem comportentur, ac ne quis è ciuibus, minor quadraginta annis, peregre proficiscatur, mercaturæ exercendæ gratia, exteri autem ad suos remittantur, eo quod istiusmodi hominum contagiis ciuium mores facile in peius possint mutari, vel etiam omnino deprauari. Notatu dignum est monitum Augustini, quod Mercatori suggerit: vbi istud addidero, ad vlteriora transibo. *Ecce*, inquit, *Diabolus proposuit lucrum, & mutuauit ad fraudem: lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: sed lucrum esca est, fraus laqueus: sic attende escam, vt videas & laqueum, quia lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: fraudem autem si feceris, capieris.*

ODA XXVII.

In desperatæ malitiæ adolescentes.

NVCLEVS.

Aethiopem lauat, qui desperatæ nequitiæ puerum emendandum suscipit.

VMbra caballus virgulæ
Potest domari nobilis,

Igno-

Aquam hic in puteum infundit.

Ignobilis calcaribus
Petitus atq; grandibus
Vix concitatur fustibus,
Sic & puellus nobili
Bonaq; præstans indole
Verbis locum monentibus
Relinquit: atqui degener

Nec verbulo, nec verbere
Potest acerbo corrigi,
Omnisque diligentia
Et omnis emendatio
Consumitur frustranee,
Oleum ac opella perditur,
Fontique lympha infunditur.
Nullis potest hortatibus,
Nullisque suasionibus
A prauitatis insita
Oestro scelestus reprimi.
Qualis puer, talis senex,
Vt oua sunt, sic sunt aues,
Quam scilicet semel viam
Calcauerit nequißimus,
Vix hanc deinceps deseret,
Nec vel minis, vel ictibus,
Blandisue sponsionibus,
Posthac ab huius semita
Poterit reuelli greßibus:
Donec cruento carnifex
Affligat istum præmio,
Longamque faxit literam,
Vel curtiorem palmula
Reddat, rota vel enecet.
Nam qui parentum despicit,
Et Pædagogi munia,
Non is (mihi crede) alterum
Vitæ meretur exitum.

NOTÆ.

NOTÆ.

AD hanc odam vide quæ paulo prius ad 18. adnotaui. Hic vnum atque alterum saltem Poetæ monitum addam, de cultu & obseruantia parentum, quam illis liberi debent.

Liberos in parentes quales esse deceat.

Euripides in Herc.

Nihil est tam honorificum liberis,
Quam bono & honesto genitore esse natos,
Et debitum honorem parentibus offerre.
Nihil est genitrici sua prole suauius.
Amate matrem, ô liberi! Non enim est amor
Vllus huiusmodi, & qui suauius ametur.

Plautus in Trinummis:

Feceris par tuis cæteris factis, patrem
Tuum si percoles per pietatem.

Comicus Græcus:

βούλου γονεῖς πρὸ παντὸς ἐν τιμαῖς ἔχειν.
Tibi sunt parentes primo honorandi loco.
ἔλπιζε, τιμῶν τοὺς γονεῖς, πράξειν καλῶς.
Colens parentes læta speres omnia.

Euripides:

Quisquis in vita sua parentes colit,
Hic & viuus & defunctus diis charus est.

Timocles:

Quicunque patrem timet ac reueretur,
Hic in bonum ciuem euadet procul dubio,
Et hostibus incommodare poterit.

Orpheus:

Iupiter inſpicit illos, qui colunt iura parentum,
Et qui negligunt præ animi impudentia.
Ac illis quidem benignus & mitis bona largitur;
His vero infenſus indignatur per furias.
Sunt enim vehementes in terra parentum furiæ.

ODA XXIIX.

In eos, qui maiora viribus ſuis ſuſcipiunt, & qui neglectis precioſis vilia quærunt.

NVCLEVS.

Plumbum auro præfert, qui terrena cœlicis.

QVi talibus ſe prægrauat
Negotiorum molibus,
Quibus ſit impar viribus:
Vel qui relictis cœlicis
Terrena quærit commoda,
Opeſq; temporaneas,
Vanas, caducas, fluxiles,
Bis ille ſtultus inuium
Frangit nuces per ſacculum,
Nec delitentem intrinſecus
Attingit ore nucleum.
Æterna vita nucleus,

Terre-

Hic per ſaccum nuces frangit.

Terrena vita eſt ſacculus.
Hunc ſacculum conuellimus,
Mordemus ore, voluimus,
Noctes dieſq; mandimus,
Sed nucleum non tangimus.
Sectamur vmbram luminis:
Sed lumen ipſum ſpernimus.

Os

Os dentibus corrodimus:
Carnis medullam temninus.
Quis non furorem peßimum
Miretur atq; insaniam?
Sed & sacratæ virgines
Vel omnium potißimum
Hunc pertinent ad ordinem,
Quæ castitatem vouerant
Deo perennem maximo,
Sed omnibus sunt interim
Scortationis obuii
Libidinisq; motibus,
Fortaßis iras hostico
In me fouebunt pectore,
Quod tam pudenda virgines
In sede collocauerim:
At rideo. Nam sapius
Dignum est patella operculum.

NOTÆ.

SI alicui optionem dares inter aurum & plumbum, iuberesque, vtrum ex illis vellet, sumere; ille autem spreto neglectoque auro acciperet plumbum, nonne illum stultissimum esse diceres? Vtique. O insana ergo & delira mundi studia, qui neglectis bonis cœlestibus, præ quibus aurum sordere videri possit, terrenis, quæ nil nisi stercora, & si quæ illis viliora, sunt, inhiat. Recte Audoenus:

Terrena cœlestibus non sunt præferenda.

Defleret mores, si viueret, Heraclitus,
Nostraq; rideret tempora Democritus.
Quanquam ad ridendum curas & inania mundi
Splenis Democritus non satis vnus habet.
Ad casus hominum lacrymarum more rigandos,
Heraclite, oculi non satis ambo tui.

Alludit huc flosculus 98. Hortuli mei Anthologicomelici, quem lubet addere:

Vix bona perdurant oculi terrestria nictum,
Collata aeternis, quae sine fine, bonis.
Illa indefessis conatibus atq; labore
Quaerimus Herculeo: Coelica respuimus.
O mores reprobos! O inertia pectora! gemmis
Quae sibi neglectis stercora foeda legunt.

Si animam, inquit Chrysostomus de recuper. laps. *negligamus, nec corpus saluare poterimus.* Animam igitur omnium curet primam, qui corpus saluari cupit.

ODA XXIX.

In eos, qui prudentiores sibi ipso Deo videntur.

NVCLEVS.

Ouum prae gallina vult sapere.

SEd nec Deum ter optimum
Ter maximumq; pessimus

Homun-

Hic in cœlo os suum ponit.

Homunciõnum præterit
Furor, nec absq; scommatis
Sinit hunc abire liberum,
Sed vel cauillis obruit,
Vel impetitum morsibus
Conuitiatur, corrigit,
Taxat, refutat, increpat:

Hic

Hic imbrium vult copiam,
Hic siccitatem postulat:
Huic solis æstus carpitur,
At frigus illi displicet:
Austri ille flatus expetit,
Nothum sed ille suspicit,
Et nemo non prudentior
Ipso videri vult Deo.
Quod si veniret cœlitus
At nos Deus iustissimus,
Hæc cogeretur singula
Nobis magistris discere,
Scholasq; nostras visere.
Sed proh nefandam insaniam,
Nefanda proh piacula!
Audere nequam pessimum,
Qui nescit haram verrere,
Vel cochleare effingere,
Deum docere maximum,
Qui nil nisi est prudentia,
Cuius potestas emicat
Per vasta mundi climata;
Quiq; omnium scit optime,
Quæ tempori cuilibet
Par aeris sit qualitas,
Et pro sua sapientia
Recte gubernat omnia.

NOTÆ.

Axioma á Christo ipso prolatum est Mat 10. *Non est discipulus supra magistrum, nec seruum super dominum suum.* De iure docet Saluator. De facto autem quid fiat, præsens docet oda. Quis non quotidianas, imo momentaneas plurimorum hominum audit querelas? cuius aures non feriunt? Huic Sol nimio suo calore est molestus, ille frigus dolet: Hic imbrem, qui arua prædiaque sua frumentis obsita irriget, exposcit: ille iter aliquod aggrediens imbrem modis omnibus auersatur, siccitatemque postulat. Hæc vitibus tempestas, illa hordeo, ista tritico, hæc gramini non satis conueniens reprehenditur. Quid multa? *Quot homines, tot sententiæ.* Sed quid de illis dicam, qui imperscrutabiles diuinæ sapientiæ abyssos insulsis suis mentibus rimantes non verentur iniustitiæ atque iniquitatis Deum arguere? modo hanc modo illam eius actionem cauillantes, cur protoplastos homines labi permiserit, cur pauci admodum æternæ vitæ fiant participes, cur econtra maxima impiorum multitudo in cruciatus infernales, perpetuo verme discruciãda, pręcipitetur, cur non statim omnium precibus satisfaciat, cur cæco huic visum, surdo isti auditum. dementi mentem, pauperi diuitias,

tias, deformi pulcritudinem, ægro sanitatem non restituat. Hæc & similia curiosi nasutulique isti homunciones mirantur, non solum autem mirantur, verum etiã reprehendunt. Sed ô vecordes! ô insanos! Qui freta, qui terras, qui regit astra, Deus cur non pro lubitu suo creaturas suas moderetur? quis tempestatem ab ipso effectam, quis pluuias ab illo immissas, quis solis splẽdorem, quis tonitrua culpet, cum ipse solus omnium optime nouerit, quando his omnibus sit opus?

Qui suo bono sapit, cum Boet. Deum sapientissimum sic potius affetur:

O stelliferi conditor orbis,
Qui perpetuo nixus solio
Rapido cælum turbine versas,
Legemq; pati sidera cogis, &c.
Tu frondiflua frigore blumæ
Stringis lucem breuiore mora.
Tu cum feruida venerit æstas,
Agiles noctis diuidis horas.
Tua vis varium temperat annum,
Vt quas Boreæ spiritus aufert,
Reuehat mitis Zephyrus, frondes &c.
Nihil antiqua lege solutum
Linquis propriæ stationis opus
Omnia certo fine gubernas.

Hæc verba posteriora, pii hominis animum, priora illa nebulonis indicant.

ODA XXX.

In eos, qui occasionem peccatis suppeditant.

NVCLEVS.

Vitanda non solum mala, sed & malorum occasio.

Non est malum solummodo,
Paulo monente Apostolo,
Nisu cauendum sedulo,
Sed & malorum occasio.
Qui non videri publicus
Vis œnopola postibus
Hederam reuelle pendulam,
Notumq; fiet omnibus,
Nullum tuis in ædibus
Venale vinum porrigi.
Qui fur videri non cupis
Facto, nec esto gestibus,
Vagosq; non ocellulos
Adfurta circumfer tuos.
Vis haud vocere adultera?
Adulteræ subterfuge
Gestus, & haud libidini
Occasionem suggere.
Tales enim quamplurima

Hederam hic suspendit.

In orbe dantur fœminæ,
Quarum licet fœdas nates
Senilis aret rugula,
Tamen priorum futiles
Meminere quando criminum,
Nouo resultant gaudio,
Et blanda delectatio

Titillat in præcordiis,
Et ad patranda talia
Iuuenculas fœmellulas
Sermone blando concitant.
Peccata nobis scilicet
Possent caueri plurima,
Si præstituta criminum
Præcideretur ansula.

NOTÆ.

QVi cum hoste pugnam init, omni ex parte armatum incedere oportet. Nam si vel vnica ex parte fuerit inermis, ob id mortis periculo expositus erit. Finxerunt olim Poetæ Achillem in lacu Stygio lotum fuisse, & solas pedum illius plantas aquas illas non attigisse, vnde totum eius corpus ita forte ac validum fuisse dicebant, vt nullo modo vinci, nec feriri ad mortem posset. Per plantam vero pedis vulneratus obiit: quo significare voluerunt, nullam prorsus inermem partem hosti exponendam esse. Idipsum & de bello spirituali dicendum est, quando cum diabolo, carne, ac mundo bellum gerimus. Curandum igitur valde nobis est, ne minimum quidem locum hostibus demus, quo vulnus infligere nobis possit. Quod quidem fiet, si passiones omnes moderati fuerimus: Si vero vnicus affectus immoderatus, siue auaritiæ, siue ambitionis, siue gulæ, siue inuidiæ, remanserit, quamuis reliquos omnes iam rationi

sub-

ſubdiderimus, inde nobis mortem adſciſcemus. Idem n. profecto de occaſionibus, quod de paſſionib. dicendum eſt: nam licet cunctis occaſionib. clauſeris cordis oſtium, ſi vni tantum occaſioni rimulam aperueris, ea peribis: cunctas igitur occaſiones vitare omni ſtudio debes, vt ſalueris. Ideo Chriſtus Matt. 5 Paralyticum, priſtinæ ſanitati reſtitutũ, iubet tollere ſecum lectulum ſuum. Lectulus ille ſymbolum eſt earum rerum, circa quas peccatũ, quod libet, verſatur, in quib. perditi homines tam diu iacent, quãdiu illi peccato adhærẽt. Auarus videlicet in pecuniis, ſuperbus in honoribus & dignitatibus, libidinoſus in deliciis, conuiuiis, impudiciſque ſermonibus: ac deniq; quælibet occaſio peccandi eſt, velut lectulus quidam, in quo ſemel ac iterum peccatores recumbunt. Hanc ergo vult Chriſtus illũ à ſe amouere, qui ad animi ſanitatem reſtitutus eſt. Sic Plutarch. refert, Lycurgũ Spartiatarum legislatorem ſanxiſſe, omnes vineas, quæ in regno Lacedæmoniæ plantatæ fuerant, eradicari, eo quod Spartiatæ potationibus & ebrietatib. nimis vacarent. An prudẽter ita ſanxerit, nolo hic diiudicare: certe intentio principis huius laude digniſſima eſt, q̃ reipubl. abuſum & malũ videns, non ſolum malũ ipſum emendare curauit, ſed etiã occaſiones malorũ. Si profan⁹ hoc princeps fecit,

quid Christianis nostris hac in parte agendum, ipsi videre poterunt. Vt paucis dicam, qui sapis, iuxta Poetæ illud,

Principiis obsta: sero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras.

ODA XXXI.

In eos, qui in se ipsos sunt iniuriosi, sibiq́ ipsis malum creant.

NVCLEVS.

Inimicus sibi, amicus nemini.

Volucris obscœnissima
Est, omniumq́ pessima,
Merda solet quæ proprium
Contaminare nidulum.
Sic ille nequam est pessimus,
Qui laudis immemor suæ,
Suiq́ prorsus nominis
Oblitus, in famam irruit
Iniuriosus propriam.
Nam qui sibi haud pepercerit,
Vt iste parcet alteri?
Sic qui parentes liuido
Suggillat ore proprios,
Et qui maligne proprium

Con-

Volucris hæc proprium ſtercore conſpurcat nidum.

Cenuiti atur principem,
Suamq; prodit patriam:
Et qui maritæ propriæ,
Et quæ mariti proprii
Secreta pandit crimina
Sic qui lal oris compares,

Pariliq; iunctos munere
Probris laceßit turpibus,
Horumq; næuos publica
Pro concione prædicat:
Na millies nequißimus
Ille est, homoq; peßimus,
Et non minore perditus
Obscœnitate furcifer,
Quam quæ volucris proprium
Solet cacare in nidulum.

NOTÆ.

I. *Quisq; sibi est proximus.*

VEtus est verbum: *Proximus sum egomet mihi.* Contra qui in seipsos sunt iniuriosi, quomodo in alios poterunt esse æqui? Hinc Periandri monitum: σεαυτὸν μὴ ἀμέλει. *Id est: Te ipsum ne negligas.* Et Menandri iste Senarius:

ἑαυτὸν δ' οὐδεὶς ὁμολογεῖ κακοῦργον.
Seipsum nullus fatetur eße malum.

Proinde si nemo in seipsum est acerbus, nec in amicum erit. Nam hæc amoris est natura in Philosophicis: *Amicus meus alter ego*: Vnde cum Alexander Magnus socium secum amicum quendam deferens ad visitandam reginam Asiæ pergeret, & illa amicum Alexandri ipsum Alexandrum esse censens, Alexandri honores illi tribuisset, errorem que suum deprehendens erubuisset; *Bene*, inquit Alexander

der, *factum est: nam & hic Alexander est.* O rege dignam vocem! Ideo enim, ait Chrysostom. hom. 24. in 1. ad Cor. *autor ipse rerum Deus iam olim à principio sexcenta commentus est, quibus caritatem in proximos nobis inculcaret. Primum caput vnum omnibus dedit ipsum Adam; cur enim è terra non sumus, vt ad concordiam flecteret nos: nam si nunc, quia locis dissidemus, alienos nos inuicem putamus, si generis nostri duo principia extitissent, quid esset? Et ob hanc causam nec mulierem ex terra fecit, sed ex costa viri, vt, quia eiusdem substantiæ sumus, in vnum perducamur, & ex horum procreatione multi nascuntur affectionis modi: hunc, quia frater, amamus, hãc quod sit mater, illam, quia nutrix, hunc quia filius, illum, quia nepos, & illum, quia pronepos, hanc quia filia, illam, quia neptis, hunc, quia frater, illum, quia ex fratre nepos, hanc, quia soror, illã, quia ex sorore neptis, &c.* Quorum ergo ex numero istum esse censebis, qui non solum in amicos, socios, coniuges, liberos, verum & in se ipsos iniuriosi esse non verentur? II. *Amoris incentiua quæ.*

Isti autem profecto in extremo nequitiæ gradu constituti sunt, qui, si quos in parentibus suis defectus viderint, tanta sunt impudentia præditi, vt non vereantur, publice illos apud alios traducere, modisque omnibus adlaborent, quo publicæ illos famæ atque infamiæ exponant. Quod vbi effecerint, mirum quam tripudiant, III. *Quorundã in parentes impietas quanta.*

quam

quam lætantur, quam, re quaſi bene geſta, geſtiunt! Sed quid aliud quæſo agunt, quam quod ſeipſos omnium ludibrio atque fabulæ exponunt? Imo duplex inde ad iſtos recidit incommodum. Dum enim parentes taxant, ſe ipſos etiam taxant, cum pater & filius vna eademque cenſeantur perſona. Iniurius igitur in patrem in ſe ipſum ſimul iniurius eſt. Accedit huc, quod ratio dictitat, illos ſceleſtiſſimos eſſe, qui parentum ſeſe proditores exhibent. Hinc altera & turpior multo infamia in ipſos redundat. Vt paucis dicam, parricidæ ſunt iſti nebulones. Etenim, crede mihi, ſi tantum poſſent factis, quantum audent verbis, vita profecto parentum præſentiſſimo periculo eſſet expoſita. Sed pergo ad Odam ſequentem.

ODA XXXII.

In Confeßiones quorundam ſcelleratorum hominum.

NVCLEVS.

Qualis confeſſio, talis abſolutio.

NEquam reductos hactenus
In ordinem recenſui,

Nequam hic confessionem facit.

Suamq; sedem singulis
Pro dignitate debitam
Ascriptitasse me puto :
At nunc eorum in publicum
Confessiones proferam,
Quibus patrata nunciant
Delicta confessario.

Sicri-

Si crimen, aiunt, forſitan
Quoddam patraui, vel ſcelus,
Quod vix tamen putauerim,
Culpam remittas, obſecro,
Et abſolutum crimine
Reddas piorum cœtui.
O confitentem peßimum,
Hominemq; peruerſißimum!
An vero adhuc tecum ambigis,
Num fœda perpetraueris,
Sceleſte nequam, crimina?
Quem tanta lerna criminum
Contaminauit turpium,
Et ſordidatum peßima
Contagione perdidit.
Iuſtus dietim ſepties
Delinquit, at tu furcifer
Quot per diem piacula
Committis atrocißima?
Quæ qui notare geſtiat,
Notare ſtellas audeat.
Si confiteri crimina
Vereris, heus cur talia
Auſu patrare ſæpius
Non erubeſcis perfido?
Cauere fumum qui cupis,
Flammam caue vel ſupprime:
Eſt flamma fumo proxima.

NOTÆ.

NOTÆ.

DE vſu & neceſſitate confeſſionum elegans eſt Epigramma Iacobi Billii in Anthol. ſacra, quod adſcribere libet:

Cum quadam immodicum fundit pars ægra cruorem
Vt medeare malo, vena ſecanda tibi eſt.
Sic tibi cum celerem minitantur crimina mortem,
Numinis inq; tuum iam cadit ira caput:
Te ferias, tuaq; in te ipſum deſæuiat ira:
Sic etenim magni concidet ira Dei.
Nam ſeſe excuſat, quicunq; accuſat: inultum
Et ſinit hunc, qui ſe non ſinit, eſſe Deus.

Ouid. Metamorph. lib. 10. fab. 9.

Numen confeſſis aliquod patet.

Iſidorus lib. 1. cap. 12. *Confeſſio*, inquit, *ſanat, confeſſio iuſtificat, confeſſio peccatis veniam donat. Omnis ſpes in confeſſione conſiſtit. In confeſſione locus miſericordiæ eſt. Nulla tam grauis eſt culpa, quæ per confeſſionem non habeat veniam.*

Seneca lib. de moribus: *Vbi eſt confeſſio, ibi remiſſio.* Idem ad Luc. epiſt. 28. *Initium eſt ſalutis, notitia peccati. Nam qui peccare ſe neſcit, corrigi non vult. Ideo quantum potes, te ipſum coargue, inquire in te, accuſatoris primum partibus fungere, deinde iudicis, nouiſſime deprecatoris.*

Ori-

Origenes: *Sicut ii, qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho grauiter & moleste imminentia, si vomuerint, releuantur: ita etiam hi, qui peccauerunt, siquidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus vrgentur, & propemodum suffocantur à phlegmate, vel humore peccati: si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum & confitetur, simul euomit & delictum, atq; omnem morbi digerit causam.* In Psalm. 37. hom. 2.

ODA XXXIII.

In perditos & desperabundos homines.

NVCLEVS.

Desperatio certa mors est. [*Ambros. super. Luc. lib. 2.*]

Qui dæmoni se deuouet,
Inpropriumq; mancipat
Velut istius peculium,
Si sors sinistra forsitan
Affligat aut ærumnula,
Nebulone quouis nequior
Ille est, & arctis nexibus
Cauda ligatus inferi
Videtur esse Cerberi.

Si pau-

Caudæ hic Diaboli inſidet,

Si paululum infortuniis
Inceßitur, mox perditus
Deſperat, & turpißimas
Ore euomit blaſphemias,
Deumq́ multis queſtibus
Iniuriarum poſtulat,
Quod immerentem talibus

Se prosequatur ictibus,
Cum tam pius sit hactenus,
Vitamq; degat optimam.
Quod si preces non illico
Illius exaudit Deus,
Moramq; paruam interiicit,
Spe priuus omni, pessimo
Longeq; crudelissimo
Sese enecat suspendio,
Cultroue fauces dissecat,
Vel in fluentem desilit.
Eiusmodi sicarius
Propriiq; latro corporis
Indignus est, nebulonibus
Quem conferas prioribus,
Sed illigatus fœtidæ
Plutonis atri caudulæ
Pronoq; præceps impetu
Ad nigra fertur tartara.

NOTÆ.

Desperatio quãtum sit peccatum.

DEsperatio vltimum est vitiorum, tamq; atrox ac grande, vt hominem, ea expugnatum, ipsis Diabolis similem faciat. Illa est, cui nullum remedium, nulla medela, nulla salus potest adhiberi. Est quidem nobis quamdiu lucis huius vsura fruimur, pœnitẽtiæ ac salutis ianua nunquam occlusa, cum gratiæ & bonitatis diuinæ porta omnibus

serio

ſerio reſipiſcentibus peccatoribus pateat. At vbi deſperatio iſtam occluſerit, tūc omnino de nobis noſtraque ſalute eſt actum. Quemadmodum enim iactantia & præſumtio propriorum meritorum hominem facilime euertit, ita è contra deſperatio eundem non modo prorſus peſſumdat, verum etiam recta ad Orcum dat præcipitem. Vnde Auguſtinus lib. de Symbolo: *Latro*, inquit, *agnouit, & Petrus negauit. Caueat ergo bonus, ne præſumat per ſuperbiam, malus vero ne deſperet per malitiam.* Vt paucis dicam, deſperatio eſt omnimoda animæ euerſio, & ad mortem ęternam ſine vlla gratiæ ſpe deductio, quia qui ſemel deſperatus fuerit, ad ſalutem amplius non redibit, iuxta illud Prophetæ: *Deſperaui nequaquam faciam.* Ier. 2. Atque eiuſmodi deſperabundi oppido mihi videntur ſimiles eſſe rhinoceroti, qui viuus nunquā aut vix certe capi poteſt. Statim n. vbi captum ſeſe videt, præ indignatione mortem ſibiipſi ſpōtaneam infert: Sic iſti etiam, poſtquam retibus Diaboli, i. e. peccatis ſeſe implicatos atque inuolutos vident, malo hoc non contenti vltro etiam in deſperationis barathrum, nulla pœnitentiæ ratione habita, ſeſe iaciunt præcipites, illudq; eiuſdem Prophetæ crepant: *Deſperauimus, poſt cogitationes noſtras ibimus.* Hier. 38. Et iſtud quidem ſummum eſt periculum, quando ille, qui bonum ſe fieri poſſe deſperat, non eo adlaborat, vt

bonus fiat, quia, vt ait Seneca lib. de morib. *Nunquam se mutat, qui se poße mutari deſperat.* De Taxo naturalium hiſtoriarum ſcriptores referunt, quod cauda ſua villoſa cauernæ ſuæ foramina vndiquaque, modo contra Auſtralem, modo contra Aquilonarem flatum, ne qua perrumpere poſſit, obſtruat. Idem profecto faciunt deſperati. Nam hi cordis ſui cauernas per deſperationem, non ſolum contra Auſtralem flatum, hoc eſt, contra prædicationem verbi diuini, ſed etiam contra Aquilonarem, hoc eſt, contra ærumnas & perſecutiones adeo obſtruere ſolent, vt neutrum iſtorum vnquam admittant, ſed velut furioſi ac inſani in propriam proni ruant perniciem. Supplicibus igitur Deus eſt ſolicitandus precibus, vt periculoſiſſimum iſtud deſperationis peccatum procul à nobis amoueat, &, ſicubi peccauerimus (peccamus autem innumerabiliter) gratia nobis ſua benignus adſit, vt ſeria admiſſorum ſcelerum pœnitentia ducti vitam deinde emendemus, nec vnquam deſperationis violentia victi ſuccumbamus, quæ reuera ſecundum illud vulgatum, gehennæ eſt initium & diuinæ gratiæ

FINIS.

EPI-

EPILOGVS.

Parodia ad Oden 3.lib.4.Carm. Horatii.
Quem tu Melpomene semel,&c.

QVem fax nequitiæ semel
Viuentem reprobo lumine viderit,
Illum non labor Isthmius
Frugi restituet: non equus impiger
Curru magnifico feret
Victorem; neq; res publica honoribus
Ornatum variis virum,
Quod nequam tumidas contuderit minas,
Ostendet procerum choro:
Sed, quas MOENVS *aquas gurgite proluit,*
Vel certe arboreæ trabes
Reddent aridulo stipite pensilem.
Nostri CÆSARIS *inclyta*
Dignata est bonitas inter amabiles
Vatum ponere me choros:
Et iam dente magis mordeor inuido.
Verum ô furcifer improbe,
Vastos qui strepitus turpiter excitas,
Te prædam fore piscium,
Coruorumue, volo, si lubeat magis.
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito prætereuntium
Conatus fidicen tui:
Quod scribo, & placeo, si placeo, tuum est.

